

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра обліку і оподаткування

Козар Юлія Русланівна

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ

Спеціальність 071 – облік і оподаткування
освітньо-професійна програма
«Інформаційні технології обліку, оподаткування та контролю в державному секторі
економіки»
випускна кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконала студентка групи
ОДСзм-21
Козар Ю.Р. _____
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Н.Г. Мельник

Випускну кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
« ____ » _____ 2020 р.

Завідувач кафедри
_____ Н.В. Починок

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи обліку і контролю в органах державної статистики.....	6
1.1. Поняття та зміст діяльності органів державної статистики в Україні..	6
1.2. Принципи діяльності органів державної статистики.....	15
1.3. Загальна характеристика діяльності об'єкту дослідження.....	25
Висновки до розділу 1.....	31
Розділ 2. Облік доходів та видатків в органах державної статистики.	33
2.1. Організаційні та методичні аспекти обліку фінансування діяльності органів державної статистики	36
2.2. Облік доходів установ державної статистики	44
2.3. Облік видатків установ державної статистики	53
Висновки до розділу 2.....	60
Розділ 3. Контроль та аналіз діяльності органів державної статистики.....	61
3.1. Аналіз економічного потенціалу установи	61
3.2. Контроль в діяльності установ державної статистики	78
Висновки до розділу 3.....	86
Висновки і пропозиції.....	87
Список використаних джерел.....	90
Додатки.....	

АНОТАЦІЯ

Козар Ю.Р. Облік і контроль в органах державної статистики. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 071 Облік і оподаткування, освітньо-професійна програма «Інформаційні технології обліку, оподаткування та контролю в державному секторі економіки» – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2020.

В роботі розглянуто теоретичні аспекти організації та методики обліку доходів, контролю та аналізу в органах державної статистики як установи державного сектору, досліджено практичний досвід щодо організації та методики обліку доходів та видатків досліджуваної установи та розглянуто можливості удосконалення теоретичних засад та діючої практики організації та методики контролю досліджуваної установи.

ANNOTATION

Kozar Yu.R. Accounting and control in state statistics. – Manuscript.

Research for the degree of «Master» in the specialty 071 Accounting and Taxation, educational and professional program «Information technologies of accounting, taxation and control in the public sector of the economy» - Western Ukrainian National University, Ternopil, 2020.

The paper considers theoretical aspects of organization and methods of income accounting, control and analysis in state statistics as a public sector institution, explores practical experience in organizing and methods of accounting for income and expenditure of the studied institution and considers opportunities to improve theoretical principles and current practice of organization and methods of control.

РЕЗЮМЕ

Кваліфікаційна робота містить три розділи, висновки та пропозиції, список використаних джерел, викладена на 100 сторінках, містить 24 рисунки та 21 таблицю.

Мета кваліфікаційної роботи. Виходячи з актуальності теми роботи, її метою виступає дослідження особливостей обліку і контролю в органах державної статистики.

Об'єктом дослідження виступає організація і методика обліку і контролю в органах державної статистики. Дослідження проводилося на показниках фінансово-господарської діяльності Головного управління статистики в Тернопільській області.

Предметом дослідження є методологічні та методичні аспекти організації обліку і контролю діяльності органів державної статистики.

Одержані висновки та їх новизна: Практична цінність результатів роботи полягає в тому, що вона написана на матеріалах Головного управління статистики в Тернопільській області та з належними висновками і пропозиціями, які можуть бути використані на практиці. Наукова новизна полягає в тому, що дано критичну оцінку діючої системи обліку та контролю в органах державної статистики як установах державного сектору, визначено її переваги та недоліки.

Ключові слова: облік, контроль, статистика, аналіз, доходи, видатки, установа.

RESUME

Thesis contains four chapters, conclusions and suggestions, posted on 100 pages, contains 24 figures and 21 tables.

The purpose of the thesis. Based on the relevance of the topic of work, its purpose is to study the features of accounting and control in state statistics.

The object of research . The object of the study is the organization and methods of accounting and control in state statistics. The study was conducted on the indicators of financial and economic activity of the Department of Statistics in Ternopil region.

The subject of the study is the methodological and methodological aspects of the organization of accounting and control of the activities of state statistics.

The resulting conclusions and innovation: The practical value of the results of the work is that it is written on the materials of the Department of Statistics in Ternopil region and with the appropriate conclusions and suggestions that can be used in practice. The scientific novelty is that a critical assessment of the current system of accounting and control in the bodies of state statistics as institutions of the public sector, identified its advantages and disadvantages.

Keywords: accounting, control, statistics, analysis, income, expenses, institution.

ВСТУП

Актуальність теми. Реформування на даний час є актуальним трендом державної політики в усіх соціально-економічних сферах в Україні, тому цей процес не може оминати й головне інформаційне джерело макроекономічного управління – державну статистику. Не слід нехтувати тим фактом, що за результатами Адаптованої глобальної оцінки національної статистичної системи, проведеної представниками Європейської комісії, Європейської асоціації вільної торгівлі та Економічної комісії ООН для Європи, статистика України визнана такою, що значною мірою відповідає європейським вимогам, а інформація, що виробляється органами державної статистики, є продуктом високої якості.

Органи державної статистики виконують три типи державних функцій: правовстановлюючі – нормативне та правове регулювання в сфері офіційного статистичного обліку; правозастосовні – формування офіційної статистичної інформації про соціальні, економічні, демографічні, екологічні та інших суспільних процесах в державі та координація діяльності в сфері офіційного статистичного обліку; контрольні – контроль в сфері офіційного статистичного обліку в порядку і випадках, встановлених законодавством України.

Крім реалізації державної політики у сфері статистики, установи органів статистики забезпечують ефективне, результативне й цільове використання бюджетних коштів; організовують планово-фінансову роботу; здійснюють контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів; забезпечують організацію та ведення бухгалтерського обліку; організовують ведення діловодства та роботу з укомплектування, зберігання, обліку та використання архівних документів у порядку, встановленому чинним законодавством.

В цілому особливості діяльності органів державної статистики, які впливають на ведення обліку та контролю, тісно пов'язані із їх основними завданнями, а саме: забезпечення надійності та об'єктивності статистичної

інформації; забезпечення доступності, гласності й відкритості статистичної інформації, її джерел та методології складання.

На статистику повною мірою поширюються вимоги реформування бухгалтерського обліку, звітності, бюджетної класифікації, фінансової та податкової систем, що впливають з особливостей системи національних рахунків та методики статистичних спостережень й узагальнення даних.

Вітчизняні науковці підтримуючи в цілому ідею удосконалення системи статистичної інформації, відзначають, що будь-яке реформування повинно насамперед посилити спроможність державної статистики виконувати покладені на неї функції та забезпечувати інформацією експертну спільноту для якісної оцінки соціально-економічних процесів. Виходячи із зазначеного вище дослідження обліку та контролю в органах державної статистики є актуальним.

Предмет та об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність Головного управління статистики у Тернопільській області.

Предметом дослідження виступає організація і методика обліку та контролю в органах державної статистики.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження обліку, контролю та аналізу в органах державної статистики.

Для вирішення поставлених в роботі проблем були сформульовані такі завдання:

- дослідити особливості діяльності органів державної статистики;
- охарактеризувати специфіку органів державної статистики як установ державного сектору;
- описати практику обліку в органах державної статистики;
- дослідити особливості контролю в органах державної статистики;
- дати оцінку діючої системи обліку та контролю органів державної статистики з метою їх удосконалення.

Метод і методика дослідження. Для забезпечення досягнення

поставленої мети в кваліфікаційній роботі використано такі методи дослідження: дедуктивний та індуктивний – для одержання загальних висновків на основі окремих фактів на основі загальних знань; порівняння, групування, узагальнення, деталізації – для вивчення змін, які відбулися у діяльності об'єкту дослідження; середніх величин, індексний метод – для визначення специфіки об'єктів обліку органів державної статистики.

При виконанні кваліфікаційної роботи використана спеціальна економічна література з проблематики діяльності органів державної статистики, методики обліку та контролю в установах державного сектору; статті, підручники, посібники, праці дослідників, які стосувалися бухгалтерського обліку, звітності, контролю, аналізу в установах державного сектору. Теоретичною і методичною основою дослідження стали нормативні документи, які регулюють порядок ведення обліку діяльності установ державного сектору, а також матеріали Головного управління статистики у Тернопільській області.

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в тому, що запропоновано науково-обґрунтовані підходи облікового забезпечення діяльності органів статистики .

Практичне значення результатів дослідження. Практична цінність результатів кваліфікаційної роботи полягає в тому, що вона містить практичний матеріал досліджуваної установи з відповідними висновками і пропозиціями.

Зміст і структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Робота містить рисунки, схеми, формули, графіки та таблиці.

Апробація результатів роботи та публікації. За результатами дослідження у збірнику наукових праць студентів опубліковано тези та тему «Особливості діяльності установ органів статистики» та «Взаємозв'язок реформування статистики та бухгалтерського обліку».

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ

1.1. **Поняття та зміст діяльності органів державної статистики в Україні**

Органи державної статистики виконують три типи державних функцій:

- правовстановлюючі – нормативне та правове регулювання в сфері офіційного статистичного обліку;
- правозастосовні – формування офіційної статистичної інформації про соціальні, економічні, демографічні, екологічні та інших суспільних процесах в державі та координація діяльності в сфері офіційного статистичного обліку;
- контрольні – контроль в сфері офіційного статистичного обліку в порядку і випадках, встановлених законодавством України.

У період становлення світової статистики, як зазначає Степанкевич К.С., Україна належала до Російській імперії, тому процеси становлення в нашій державі проходили із запізненням, хоча й під цивілізаційним авторитетом Європи [88].

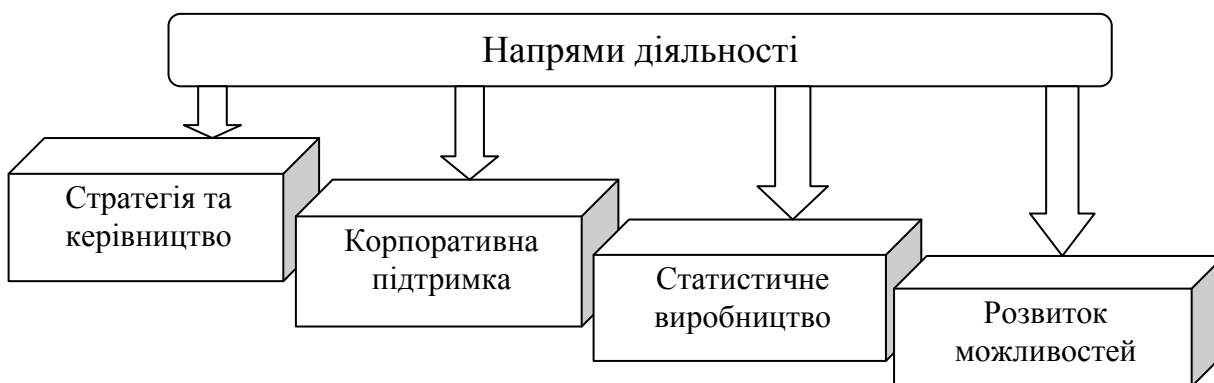
Діюча статистична система в Україні керується Законом України «Про державну статистику» від 17 вересня 1992 р., а також низкою інших законодавчих і нормативних актів держави. Разом з тим, принципи діяльності органів державної статистики відповідають вимогам ЄС та міжнародним правилам, зокрема вони гармонізовані з Кодексом діяльності європейської статистики, ґрунтуються на Основних принципах офіційної статистики ООН й відповідають принципам Декларації професійної етики, які були прийняті Міжнародним статистичним інститутом ще в 1985 році. Однак попри певні покращення за останні понад двадцять років, проблему наповнення вітчизняної статистики макроекономічним змістом та її гармонізація з національними статистичними системами країн Європи все ще не вирішено.

Згідно з чинним законодавством Державна служба статистики України

(далі – Держкомстат України) є національним органом статистики в Україні, центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якої спрямовується та координується міністром Кабінету Міністрів України.

Метою Держкомстату в рамках виконуваних ним функцій є надання актуальної та достовірної статистичної інформації офіційним органам влади, організаціям та громадянам, а також міжнародним організаціям.

Держкомстат здійснює свою діяльність за напрямками, наведеними на рис. 1.1:

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.1 Напрямки діяльності Держкомстату України

Відсутність досвіду статистичної роботи в умовах ринкової економіки стало причиною того, що сформувалася регіональна система статистичних показників, яка не охоплює повною мірою всі процеси і явища, що відбуваються на регіональному рівні в Україні, не забезпечує належним чином органи влади інформацією про проблеми соціально-економічного життя регіонів і характер засобів і динаміці їх вирішення.

Система регіональної статистичної інформації в даний час базується в основному на сукупності показників державних статистичних спостережень, проведених на загальнодержавному, відомчому та регіональному рівнях.

В цілому інформаційні ресурси регіональної статистики можна уявити як сукупність:

- офіційної статистичної інформації, сформованої органами державної статистики на основі суцільного обліку, вибіркового спостережень, переписів,

анкетування в рамках проведення статистичних робіт, щорічно затверджується після погодження з Кабінетом Міністрів України;

– інформації, отриманої при здійсненні відомчих державних статистичних спостережень, проведених органами виконавчої влади, державними органами відповідно до чинного законодавства, причому інформація, що отримується при проведенні відомчих державних статистичних спостережень, на безоплатній основі надається Держкомстату і його територіальним органам;

– інформації регіональних державних статистичних спостережень, проведених органами державної влади за рахунок коштів відповідних бюджетів.

В Україні були розроблені регіональні програми реформування статистики, що забезпечили поліпшення інформаційного обслуговування органів влади і управління регіонів, місцевого самоврядування та населення. Оскільки замовниками програм були органи виконавчої влади, а відповідальними виконавцями – територіальні органи державної статистики, економічні та фінансові підрозділи органів виконавчої влади здійснювали фінансування розробки і реалізації програм за рахунок регіональних бюджетів.

Значна робота проведена регіональними органами державної статистики та територіальними статистичними органами зі створення регіональних інтегрованих інформаційних ресурсів. На відміну від загальнодержавного рівня, де діяльність органів державної влади щодо формування державних інформаційних ресурсів в частині державної статистики чітко регламентується програмою статистичних робіт та неухильно їй відповідає, аналогічна діяльність органів державної влади суб'єктів будується в кожному з них по-різному.

Пов'язано це з різним рівнем економічного і соціального розвитку регіонів, різним досягнутим економічним потенціалом, структурою економіки, цільовими установками і мотиваціями у вирішенні поставлених

економічних і соціальних завдань, різної можливостю фінансового забезпечення реалізації заходів щодо формування державних інформаційних ресурсів, різною компетенцією управлінських кадрів і кваліфікацією фахівців в сфері обліку і статистики та іншими умовами і причинами.

Тому немає уніфікованого, однотипного підходу [84]:

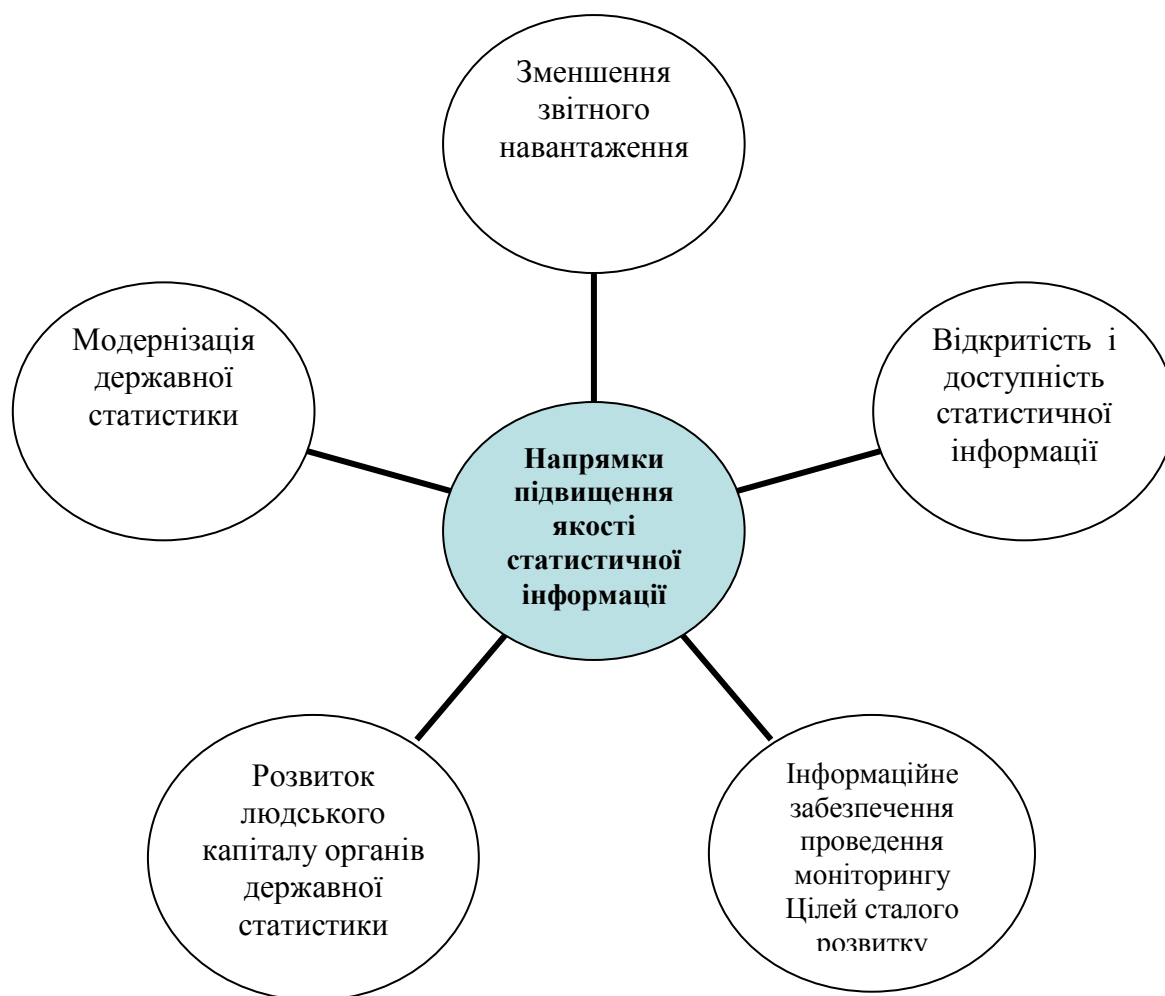
- до організації статистичної інформації, нецентралізованої в територіальних органах державної статистики;
- до визначення її складу і змісту, способів і форм надання статистичних даних, технології їх обробки;
- включенню в інтегрований державний статистичний інформаційний масив;
- зберігання і розповсюдження інформації тощо.

При цьому статистика повинна:

- забезпечити методологічну єдність статистичних показників, за якими формується відомчий інформаційний масив;
- використовувати технологію обробки і передачі статистичної інформації, що дозволяє її безперешкодне включення в інтегрований державний статистичний інформаційний ресурс;
- строго дотримуватися розробки, періодичності й термінів представлення інформації зовнішнім користувачам.

При дотриманні цих вимог забезпечуються необхідні повнота і якість зведеної державної статистичної інформації на всіх рівнях державної влади, а, отже, і ефективність її при виробленні управлінських рішень.

У 2019 році Держкомстат розробив шосту довгострокову Програму розвитку державної статистики до 2023 року з часу набуття Україною незалежності [84]. Програма визначає стратегічні напрями, спрямовані на забезпечення постійного підвищення якості статистичної інформації, а саме (рис. 1.2):

Примітка. Сформовано самостійно.

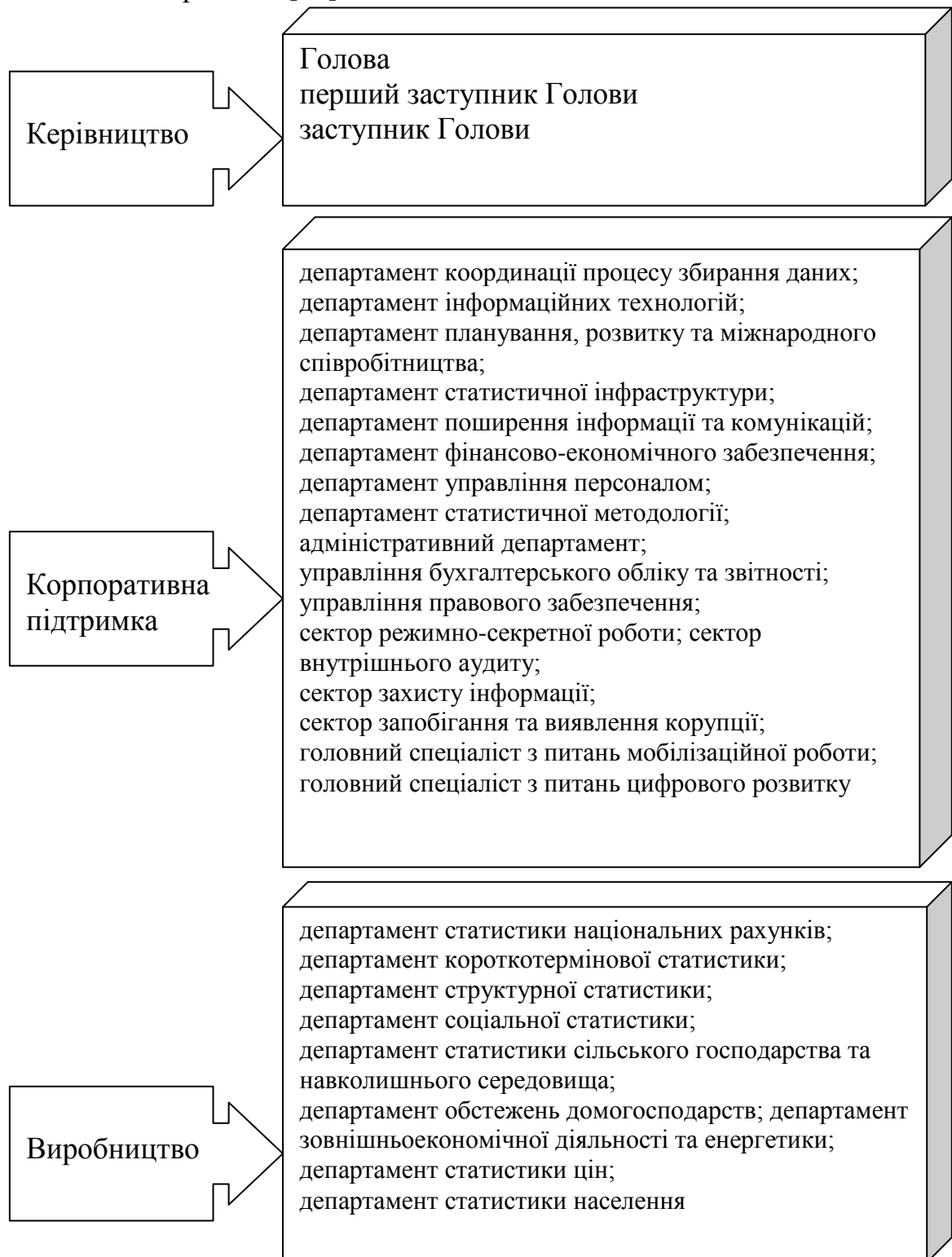
Рис. 1.2 Напрямки підвищення якості статистичної інформації

Реалізація вказаної вище Програми забезпечить користувачів неупередженою та якісною, відкритою та загальнодоступною статистичною інформацією, яка подається у зрозумілій формі, розповсюджується у зручний спосіб й відповідає вимогам користувачів.

Досягнення зазначеної у Програмі мети очікується шляхом наступної імплементації міжнародних стандартів, впровадження сучасних інформаційних технологій, новітніх методів та технологій збору, обробки й поширення інформації. Відповідно до завдань Програми, одним із напрямків розвитку статистики в Україні є саме імплементація міжнародних стандартів та виконання вимог, які були визначені Угодою про асоціацію Україна-ЄС, яка передбачала чергову послідовну імплементацію в національну статистичну практику стандартів, правил й рекомендацій ЄС, а також інших

міжнародних організацій.

З 01 червня 2019 року Держкомстат прийняв нову структуру, яка представлена на рис. 1.3 [84].

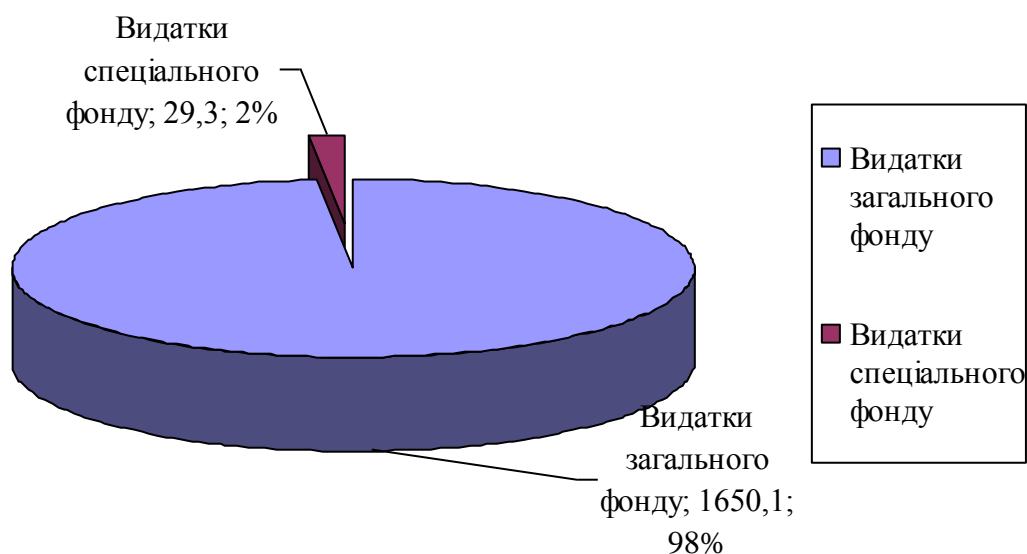

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.3 Структура Держкомстат України

Головним джерелом фінансування діяльності Держкомстату є кошти

державного бюджету, зокрема у 2019 році для органів державної статистики були затверджені такі видатки (рис. 1.4) [84]

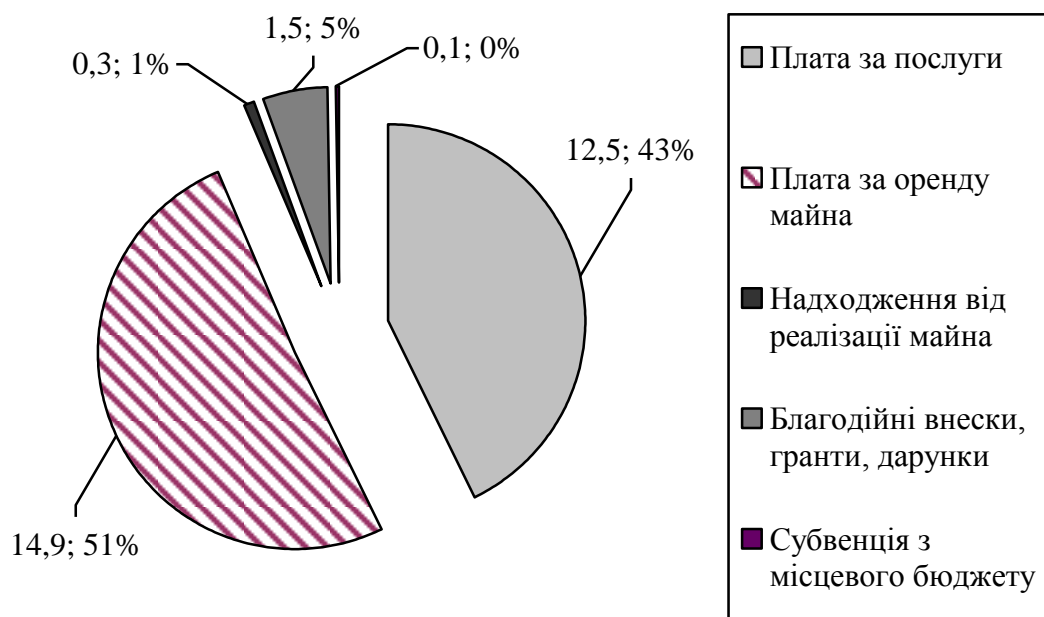

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.4 Видатки загального та спеціального фонду органів державної статистики України у 2019 році (млн.грн.)

Загальна сума видатків державного бюджету у 2019 році склала 1679,4 млн. грн. За бюджетною програмою «Керівництво та управління у сфері статистики» було профінансовано 1408,9 млн. грн., з яких видатки загального фонду - 1379,6 млн. грн., а спеціального фонду – 29,3 млн. грн. Розподіл видатків спеціального фонду наведено на рис. 1.5 [84].

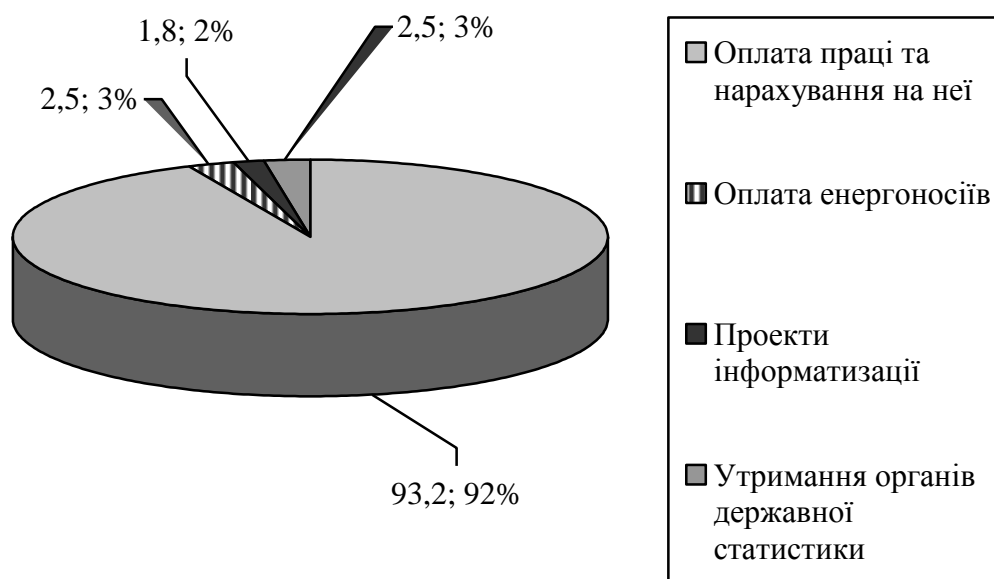
Так, із загальної суми коштів спеціального фонду 12,5 млн. грн. (43%) – плата за послуги, які надаються установами державної статистики згідно з їх основною діяльністю, 14,9 млн. грн. (51%) – плата за оренду майна установам державної статистики і лише 1,5 млн. грн. (5%) – благодійні внески, гранти та дарунки.

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.5 Розподіл коштів спеціального фонду для органів державної статистики України у 2019 році (млн. грн.)

Якщо розглядати кошти загального фонду, які були спрямовані безпосередньо на забезпечення діяльності органів статистики, то у 2019 році за цією бюджетною програмою кошти були розподілені у таких співвідношеннях (рис. 1.6) [84]:

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.6 Розподіл коштів загального фонду на забезпечення діяльності органів статистики у 2019 році (млн. грн.)

Безпосередньо на статистичні спостереження та переписи у 2019 році було використано 262,1 млн. грн., з яких видатки на здійснення централізованих заходів становили 10,3 млн. грн. (3,9%), з них 5,2 млн. грн. було використано на забезпечення обміну інформацією в процесі автоматизованої обробки статистичних та адміністративних даних між регіональним та державним рівнями. Зауважимо, що у порівнянні з 2018 роком видатки загального фонду на діяльність органів статистики було збільшено на 158,5 млн. грн. 10,6% з яких припадало на оплату праці комунальні послуги та енергоносії, заходи інформатизації, капітальні видатки та виконання робіт, пов'язаних із підготовкою до проведення Всеукраїнського перепису населення [84].

Стосовно майна, станом на 01 січня 2020 року на балансах бюджетних установ органів державної статистики обліковувалося 356 об'єктів нерухомого майна, загальна площа якого становила 238 млн. м², з яких адміністративних приміщень органів державного управління – 237 об'єктів, загальна площа яких 232 млн. м².

Частина державного майна, яке перебувало на балансі органів державної статистики у 2019 році була передано для приватизації – 47 об'єктів нерухомого майна загальною площею 10 млн. м².

У 2019-2020 роках відбулось скорочення граничної чисельності працівників органів державної статистики у зв'язку з переходом на дворівневу систему органів державної статистики (рис. 1.7) [84].

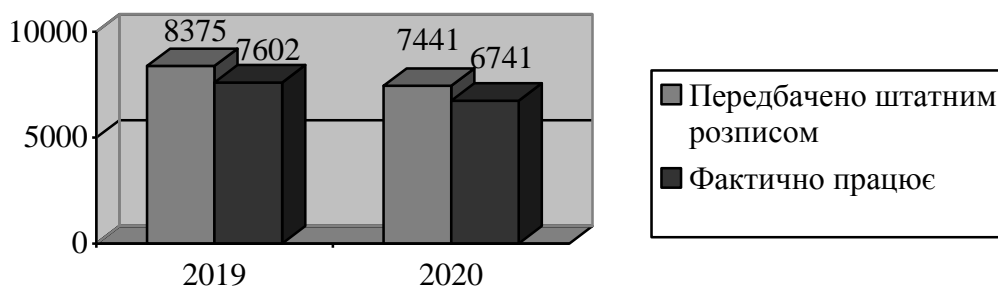

Рис. 1.7. Чисельність працівників органів державної статистики у 2019-2020 роках

Отже, протягом двох аналізованих років у органах державної статистики відбулося скорочення як чисельності передбаченої штатними розписами, так й фактичної чисельності.

Статус державного службовця мають 4447 працівники органів державної статистики (74,5%), з них: 1422 працівники обіймають посади керівників, 3025 – спеціалістів (32,0% та 68,0% відповідно). Питома вага жінок, які працюють на посадах державних службовців в державних статистичних органах, становить 91,7% від їх загальної кількості. Стосовно освітнього рівня працівників, то вищу освіту на рівні магістра має 4231 особа (95,1% від загальної кількості) на рівні молодшого бакалавра та бакалавра - 209 працівників (4,7% від загальної кількості) [84].

1.2 Принципи діяльності органів державної статистики України

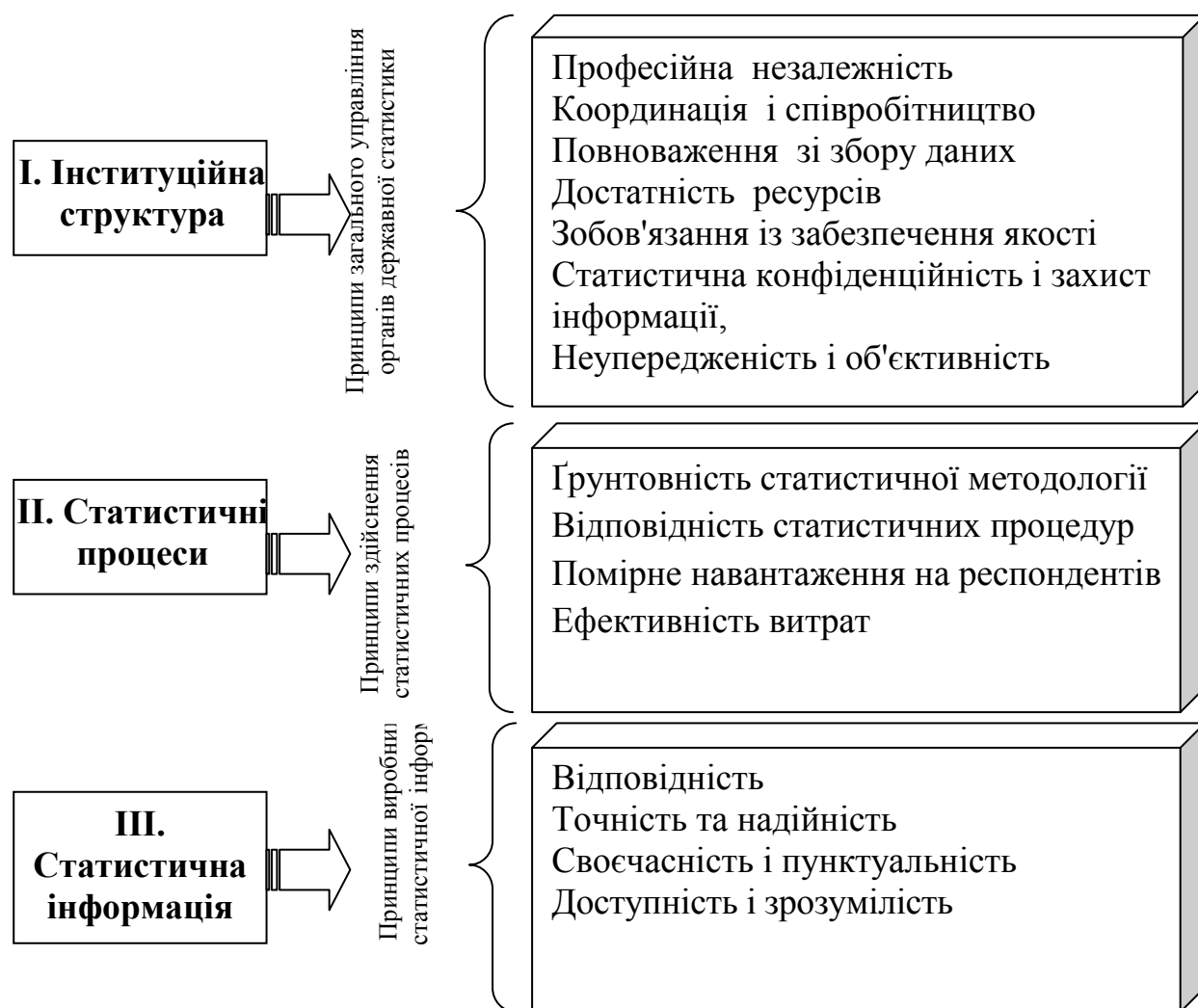
Принципи діяльності органів державної статистики застосовуються в Україні, гармонізовані з Кодексом діяльності статистики ЄС, які схваленим Комітетом Європейської статистичної системи (КЄСС) у 2017 році та базуються на Основних принципах офіційної статистики, які у 2014 році прийнято Генеральною Асамблеєю ООН, та які повністю відповідають принципам Декларації професійної етики, прийнятої Міжнародним статистичним інститутом у 1985 році.

Зупинимося детальніше на цих принципах [81].

До принципів інституційної структури відносяться принципи загального управління органів державної статистики, серед яких розрізняють принцип професійної незалежності, який гарантується вимогами Закону «Про державну статистику» і які передбачають заборону втручання інших органів чи осіб в державну статистичну діяльність, що повинно сприяти забезпеченню достовірності статистичної інформації. Даний принцип характеризується рядом показників, серед яких, на нашу думку, доцільно зупинитися детальніше на таких:

– незалежність державних статистичних органів щодо змісту

статистичної інформації, відбору основ її отримання, методології статистики, форм й термінів збору і поширення державних статистичних даних;

Примітка. Сформовано самостійно на основі [81].

Рис. 1.8. Принципи діяльності органів державної статистики України

– правила щодо професійної кваліфікації й категорій посад керівників центрального органу виконавчої влади, який реалізовує політику у сфері державної статистики, які встановлені законами України й відповідають КДЕС;

– відповідальність за незалежність формування й розповсюдження статистичної інформації несуть керівники центрального органу виконавчої влади, який реалізовує державну політику у сфері статистики та керівники територіальних і функціональних органів державної статистики;

– використання способів, методів, прийомів, стандартів, технологій формування статистичних даних, їх змісту та строків поширення ухвалюють керівники центрального органу виконавчої влади, який реалізовує державну політику у сфері статистики та керівники територіальних і функціональних органів державної статистики;

– статистичні видання повинні бути об'єктивними, неупередженими, такими, що зазначені як статистичні матеріали органів державної статистики, є відокремленими від публікацій державних органів та органів місцевого самоврядування, а також не містять політичних суджень;

– органи державної статистики при потребі коментують для широкого загалу отримані статистичні дані, а також наводять критичні зауваження щодо інформації [81].

Координація і співробітництво – це принцип, який передбачає співпрацю при формуванні статистичних даних державних статистичних органів з іншими «виробниками» статистичної інформації чи надавачами адміністративних даних, респондентами спостережень державних статистичних органів, міжнародних організацій та статистичних служб інших країн. Цей принцип базується на основах обопільної поваги, налагодженого обміну даними та оптимізації витрат на державну статистичну діяльність.

Даний принцип визначає ряд показників, серед яких, на нашу думку, вагомими є такі:

– співпраця органів державної статистики з державними органами, місцевим самоврядуванням в питаннях структури діяльності, яка пов'язана із з формуванням та використанням статистичних та адміністративних даних;

– співпраця з органами, які є партнерами державних статистичних органів у здійснюваній ними діяльності, зокрема щодо розробки скоординованих тривалих програм розвитку, елімінацію дублювання таких заходів та спільне використання інформації, якщо це потрібно;

– підтримка і розвиток співробітництва з міжнародними органами та статистичними службами інших країн щодо взаємного обміну інформацією

та удосконалення статистичної методології.

Наступним принципом є повноваження державних статистичних органів щодо отримання даних для формування статистичної інформації, в той же час респонденти мають конкретні обов'язки подачі до державних статистичних органів інформації для формування статистичних даних або надання доступу до них органам державної статистики.

Даний принцип характеризується такими показниками [81]:

- права державних статистичних органів стосовно збору та доступу до даних з різних джерел для їх обробки, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту й використання визначені законодавством;

- права державних статистичних органів безплатно одержувати та використовувати статистичні та адміністративні дані для статистичних цілей визначені законодавством;

- право державних статистичних органів для проведення статистичних спостережень одержувати від усіх респондентів первинні, статистичні, облікові дані, іншу необхідну інформацію (у тому числі інформацію з обмеженим доступом) визначені чинним законодавством;

- створення умов для спрощення використання даних фізичних та юридичних осіб, забезпечення конфіденційності та захисту інформації є обов'язком державних статистичних органів.

Принцип достатності ресурсів передбачає, що ресурси, які надаються державним статистичним органам, повинні бути достатніми для задоволення їх потреб.

Забезпечення даного принципу передбачається дотриманням таких показників:

- за обсягом та якістю поточні статистичні потреби повністю забезпечені існуючими людськими, фінансовими та матеріально-технічними ресурсами;

- витрати на формування статистичної інформації, її охоплення, деталізація відповідають потребам користувачів;

- процедури оцінки потреби у новій статистичній інформації існують з врахуванням витрат, необхідних для їх розроблення;

- процедури оцінки поточних потреб у статистичній інформації повинні дозволяти у випадку потреби припиняти або скорочувати створення певної статистичної інформації для вивільнення ресурсів на формування іншої статистичної інформації.

Зобов'язання щодо забезпечення якості полягає в тому, що державні статистичні органи беруть на себе зобов'язання забезпечувати якість процесів та статистичних даних і повинні чинити згідно принципів, викладених у Декларації якості Європейської статистичної системи.

Даний принцип охоплює такі показники [81]:

- політика якості державних статистичних органів розроблена та оприлюднена, а також створено окремий структурний підрозділ й засоби з управління якістю;

- впроваджено систему планування, моніторингу та підвищення рівня якості статистичних процесів, які поєднують у собі інтеграцію даних з декількох джерел шляхом проведення щорічної інвентаризації загальнодержавних статистичних спостережень;

- здійснюється неодмінний моніторинг якості статистичних даних, оцінка імовірних компромісних рішень щодо якості, підготовлено звіти з якості статистичних спостережень згідно критеріїв якості європейської статистики;

- проводиться постійна ретельна перевірка статистичної інформації із залученням у випадку потреби зовнішніх експертів.

Конфіденційність статистичної інформації передбачає, що державні статистичні органи гарантують конфіденційність даних, які отримано від респондентів, статистичної інформації, на основі якої можна сформулювати інформацію щодо конкретного респондента, й адміністративних даних, які застосовуються для статистичних цілей.

Конфіденційність базується на таких показниках:

- законодавством гарантується конфіденційність статистичної інформації;

- при призначенні на посаду фахівці державних статистичних органів підписують зобов'язання щодо не розголошення конфіденційної статистичної інформації;

- за порушення порядку використання конфіденційної статистичної інформації передбачені санкції, визначені чинним законодавством;

- методологічна документація щодо захисту конфіденційної статистичної інформації оприлюднено для широкого загалу;

- за допомогою нормативних, адміністративних, технічних і організаційних заходів забезпечено захист і цілісність статистичної інформації, її передача з дотриманням відповідних норм й стандартів європейського та національного законодавства.

- для використання у науково-дослідних цілях державні статистичні органи забезпечують доступ зовнішніх користувачів до анонімізованих мікроданих.

Неупередженість і об'єктивність державних статистичних органів полягає в тому, що ці органи формують та поширюють статистичну інформацію неупереджено, об'єктивно, професійно, відкрито, на засадах науково-обґрунтованої методології, з дотриманням принципу однакового доступу до неї всіх користувачів.

Дотримання принципу неупередженості та об'єктивності передбачає, що державним статистичним органам збір статистичної інформації здійснюється відповідно до згідно законодавства та статистичних вимог, а вибір джерел й методів формування статистичної інформації, а також прийняття рішення щодо її поширення визначаються науково обґрунтованою статистичною методологією.

Помилки, які виявлені у статистичній інформації, повинні виправлятися якомога швидше, а виправлення оприлюднюються.

Дані стосовно методів та процедур, які використовують державні

статистичні органи під час формування статистичної інформації та стосовно регламентів роботи оприлюднюються для широкого загалу користувачів.

При цьому заздалегідь здійснюється інформування користувачів стосовно дати та часу оприлюднення статистичних даних. Також державні статистичні органи заздалегідь інформують користувачів щодо суттєвого перегляду або змін в методології досліджень. Час оприлюднення та зміст статистичних публікацій державні статистичні органи визначають самостійно.

Статистична інформація і заяви на прес-конференціях державних статистичних органів є об'єктивними та неупередженими, а користувачі мають рівний та одночасний доступ до даних.

У процесі виробництва даних органи державної статистики дотримуються європейських та міжнародних стандартів, нормативів і принципів при одночасному та постійному спрямуванні до інновацій, саме в цьому полягає принцип здійснення статистичних процесів.

Ґрунтовність статистичної методології це – новітня й науково обґрунтована методологія, яка ґрунтується на міжнародних стандартах, рекомендаціях та є основою для формування якісної статистичної інформації, що в свою чергу вимагає належних засобів, процедур, правил, методів, досвіду, та сприяє підвищенню довіри до діяльності державних статистичних органів [81].

Загальнометодологічні підходи, які використовують державні статистичні органи, відповідають європейським та іншим міжнародним стандартам, рекомендаціям та принципам, а також якнайкращим здобуткам сучасної статистичної практики при постійному спрямуванні до інновацій.

Державні статистичні органи використовують процедури, які гарантують застосування узгоджених стандартних концепцій, визначень і класифікацій та інших видів стандартів.

Державні статистичні органи постійно проводять політику професійного навчання. З метою досліджування найкращого досвіду та підняття рівня

знань спеціалісти державних статистичних органів беруть участь в міжнародних конференціях, навчальних курсах, співробітничать на міжнародному рівні з своїми колегами. Таким чином удосконалення методології статистичних досліджень відбувається на основі співпраці з науково-дослідними організаціями, а зовнішні експерти проводять оцінку якості та ефективності методів, а у випадку потреби надають рекомендації щодо впровадження найкращої методології.

Статистичні процедури, які впроваджені в усі процеси статистичного виробництва, забезпечують підґрунтя для створення якісної статистичної інформації – саме в цьому полягає принцип відповідності статистичних процедур [81].

Для забезпечення ефективності та результативності даного принципу при використанні адміністративних та інших даних органами державної статистики як основи статистичної інформації, їх формулювання і концепції значною мірою приближені до статистичної методології.

У разі потреби перед початком статистичного спостереження проводиться внутрішнє тестування та апробація відповідної звітно-статистичної документації, а статистичні процедури, які впроваджені у процесах статистичного виробництва, регулярно контролюються й при необхідності переглядаються.

Метадані, які пов'язані з статистичними процесами, використовуються у всіх статистичних процесах й за необхідності поширюються.

Помилки, будь-які розбіжності, які виявлені в первинних й статистичних даних, виправляються з подальшим попередженням респондентів про це.

Державними статистичними органами укладаються угоди з органами, які є розпорядниками адміністративних даних. Такими угодами, як правило, передбачені обопільні обов'язки щодо використання цих даних у статистичних цілях.

В обов'язковому порядку здійснюється оцінка точності й прийнятності адміністративних даних для статистичних цілей, порівняння значень

зведених статистичних даних зі зведеними даними, які отримані з інших джерел, а також перевірка їх співставності та внутрішньої узгодженості.

Вагомим принципом діяльності державних статистичних органів є помірне навантаження на респондентів, який передбачає, що навантаження на респондентів повинно бути збалансованим відповідно до потреб користувачів проте не бути надмірним [84].

Показниками, які характеризують помірне навантаження є:

- державні статистичні органи запитують у респондентів інформацію яка є абсолютно необхідною щодо обсягів та деталізації;
- навантаження розподіляється на якомога більшу кількість респондентів (опитуваних) та контролюється центральним органом виконавчої влади, який реалізовує державну політику у сфері статистики;
- з метою спрощення процедур отримання інформації від респондентів широко використовуються дані, які доступні з облікових документів та за допомогою електронних засобів передачі інформації;
- адміністративні та інші джерела даних використовуються по можливості для уникнення дублювання інформаційних запитів;
- заходи, що сприяють налагодженню та розширенню взаємного обміну інформаційними ресурсами з державними органами проводяться для скорочення звітного навантаження на респондентів;
- при використанні даних інших державних органів державні статистичні органи обов'язково підтверджують джерело отримання даних.

Державні статистичні органи мають ефективно використовувати наявні ресурси – саме в цьому полягає принцип ефективності їх витрат.

Відповідно до даного принципу використання органами державної статистики ресурсів, які їм надаються, контролюється внутрішніми та зовнішніми аудиторами. Потужності інформаційно-комунікаційних технологій оптимізуються постійно для покращання процесів статистичного виробництва.

З метою скорочення витрат на проведення державних статистичних

спостережень відбуваються заходи з метою максимального використання адміністративних та інших даних й, відповідно, зменшення кількості прямих державних статистичних спостережень. Державні статистичні органи сприяють розповсюдженню та запровадженню уніфікованих рішень із метою підвищення продуктивності й ефективності. Також для ефективного використання ресурсів та оптимізації витрат проходить постійний перегляд організаційно-методологічних підходів до проведення державних статистичних спостережень.

Група принципів виробництва статистичної інформації передбачає, що статистична інформація, яку державні статистичні органи надають користувачам, повинна відповідати їхнім потребам та європейським стандартам якості. При цьому якість статистичної інформації визначається залежно від того, наскільки вона є [81]:

Відповідною – статистична інформація має відповідати поточним та потенційним потребам користувачів, точною, своєчасною, пунктуальною, послідовною, зіставною, доступною та зрозумілою.

Точною та надійною – статистична інформація має бути точною та достовірною.

Своєчасною та пунктуальною – статистична інформація оприлюднюється своєчасно у визначений час зі встановленою періодичністю.

Послідовною та зіставною – статистична інформація повинна бути послідовною та зіставною в часі, за регіонами й країнами, а також забезпечувати користувачам можливість поєднання та спільного використання даних із різних джерел.

Доступною і зрозумілою – статистична інформація повинна бути представлена у зрозумілій для користувачів формі, поширюватися придатним й зручним для них способом, бути доступною всім користувачам на рівних умовах, а також супроводжуватися метаданими і відповідними поясненнями.

1.3 Загальна характеристика об'єкту дослідження

Головне управління статистики у Тернопільській області є територіальним органом Державної служби статистики України (Держкомстат), що в межах наданих повноважень здійснює реалізацію державної політики у сфері статистики [85; 70].

Головне управління статистики, що підпорядковане Держкомстату, є юридичною особою публічного права і складовою частиною єдиної системи державних органів статистики.

Основні документи, що регулюють діяльність Головного управління статистики у Тернопільській області розглянуто нами на рис. 1.9.

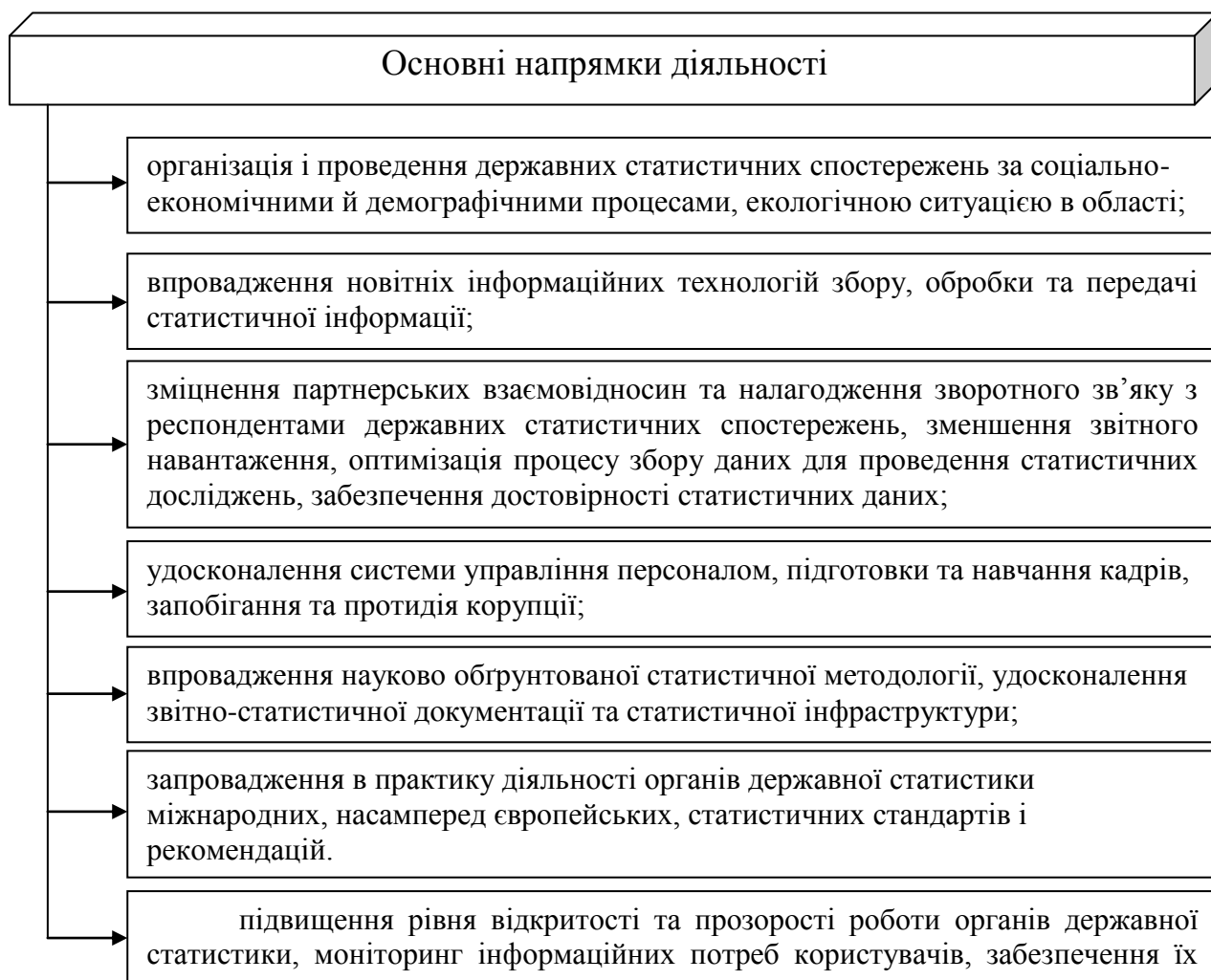

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.9. Регулювання діяльності Головного управління статистики у Тернопільській області

До складу Головного управління статистики входять структурні підрозділи на обласному рівні, а також відокремлені підрозділи на районному рівні – відділи статистики у районах. У Головному управлінні статистики можуть утворюватися інші структурні підрозділи, що утримуються за рахунок коштів спеціального фонду Державного бюджету [85].

Головне управління статистики у Тернопільській області відповідно до Програми розвитку державної статистики до 2023 року здійснює свою діяльність за такими основними напрямками (рис. 1.10)

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.10. Основні напрямки діяльності Головного управління статистики у Тернопільській області

Основним завданням Головного управління статистики є участь у реалізації державної політики у сфері статистики в регіоні. Головне управління статистики в Тернопільській області виконує свої функції на основі положення, що затверджується Головою Держкомстату, утримується за рахунок коштів Державного бюджету України [85].

Чисельність працівників Головного управління статистики затверджує Голова Держкомстату в межах граничної чисельності працівників, яка

визначена Кабінетом Міністрів України для територіальних органів. При цьому штатний розпис і кошторис Головного управління статистики затверджує Голова Держстату.

Головне управління статистики утворюється та ліквідується у порядку, передбаченому статтею 21 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади».

Головне управління статистики в Тернопільській області є самостійною юридичною особою, має окремий баланс, рахунки в установах Казначейства, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням [85; 70].

Організація і проведення державних статистичних спостережень Головного управління статистики Тернопільської області здійснюється із застосуванням процесно-орієнтовного підходу до організації статистичної діяльності та формування і подання статистичних даних.

Відповідно до плану державних статистичних спостережень на 2019 рік, ГУС у Тернопільській області проведено 78 ДСС за різними розділами статистики та тематикою статистичного виробництва. Інформація збиралася та опрацьовувалася за 99 формами звітності [85].

Головне управління статистики у Тернопільській області проводило вибіркові обстеження населення (домогосподарств) та спостереження за змінами споживчих цін на постійній основі.

Згідно з планом державних статистичних спостережень у минулому році Головне управління статистики провело 78 статистичних спостережень за різними розділами та різною тематикою статистичного виготовлення. Дані збиралися та опрацьовувалися за 99 формами статистичної звітності.

Головне управління статистики на постійній основі проводило вибіркові обстеження домогосподарств (населення) та спостереження за змінами у споживчих цінах.

Вибіркові обстеження домогосподарств (населення) проводяться з таких питань [85]:

- обстеження умов життя домогосподарств;
- обстеження робочої сили;
- обстеження сільськогосподарської діяльності населення у сільській місцевості.

У минулому році в Тернопільській області в обстеженні прийняло участь 319 домогосподарств з питань обстеження умов життя, 1332 - з обстеження робочої сили та 1050 – обстеження сільськогосподарської діяльності.

Для вивчення цінового стану працівниками Головне управління статистики у Тернопільській області проводило спостереження змін цін та тарифів на споживчому ринку регіону. Спостереження проводились на вибірковій основі в окремих містах області (Тернопіль, Борщів, Кременець), які були вибрані Держкомстатом у залежності від чисельності існуючого міського населення, факторів насичення споживчого ринку товарами й послугами, репрезентативності моделей споживання для кожного регіону. Споживчий перелік товарів минулого року налічував 328 позиції, на підставі чого здійснюється спостереження за змінами цін (тарифів) та розраховувався індекс споживчих цін [85].

З метою покращання організації державних статистичних спостережень та якості статистичної інформації минулого року Головне управління статистики у Тернопільській області брало участь в інвентаризаціях. До Держкомтату було надано ряд пропозицій з поліпшення спостережень за статистикою праці, соціальних послуг, статистикою фінансів підприємств, промисловості, сільського, лісового та рибного господарства, будівництва, зовнішньоекономічної діяльності та статистики навколишнього середовища.

Альтернативним джерелом інформації для проведення державних статистичних спостережень є адміністративні дані (звітність), які використовувались для формування статистичних даних з статистики мешканців, соціальних послуг, праці, транспорту, будівництва.

Одним із завдань, які покладені на Головне управління статистики, є

ведення та використання даних ЄДРПОУ – Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, який є важливим джерелом інформації на основі автоматизованої системи збору, накопичення й опрацювання даних щодо юридичних осіб усіх форм власності та форм господарювання, відокремлених підрозділів юридичних осіб, які знаходяться на території України, а також відокремлених підрозділів юридичних осіб України, які знаходяться за її межами.

Зауважимо, що на 01 січня поточного року кількість суб'єктів ЄДРПОУ в Тернопільській області становила 23 106 одиниць: 22 012 юридичних осіб; 1 094 одиниці без статусу юр. особи. Минулого року в області року до Єдиного державного реєстру було включено 874 юридичних осіб та 287 вилучено [85].

Для підвищення достовірності даних Єдиного державного реєстру відбувався взаємний обмін даними між державними реєстраторами та органами статистики щодо суб'єктів господарювання які були взяті/зняті з обліку, а також дані про вчинення інших реєстраційних дій стосовно суб'єктів господарювання. На основі цих даних Головне управління статистики проводило щоденне оновлення бази даних ЄДРПОУ по області.

Також Головним управлінням статистики у Тернопільській області кожного місяця виконувалися роботи щодо ідентифікації місцевих одиниць й актуалізації інформації щодо них у реєстрі статистичних одиниць на основі даних ДСС.

Протягом 2019 року в структурі Головного управління статистики в Тернопільській області відбулись зміни передбачені наказом Державної служби статистики України «Про штатну чисельність працівників Головного управління регіональної статистики, головних управлінь статистики в областях та м. Києві». Згідно з цим нормативним документом було проведено заходи, які спрямовані на оптимізацію органів державної статистики, наприклад, відносно приведення штатної чисельності працівників у відповідність зі встановленими законодавством вимогами.

З грудня 2019 р. було введено в дію нові структуру ГУС у Тернопільській області та відповідний штатний розпис, також були здійснені заходи стосовно заміщення посад згідно нового штатного розпису та скорочено чисельність працівників.

Таким чином на 01 січня 2020 року до структури Головного управління статистики в Тернопільській області входили 6 управлінь, 3 відділи та 4 сектори, посади головного спеціаліста щодо режимно-секретної роботи, головного спеціаліста-юрисконсульта та головного спеціаліста щодо запобігання й виявлення корупції [85].

Штатним розписом на 01 січня минулого року було передбачено 159 посад, з яких 122 – посади держслужбовців. Загалом у складі Головного управління статистики в Тернопільській області працює 184 особи, з яких . 141 особа має статус державного службовця (76,6 %), 41 особа – керівні посади (категорія Б), 100 осіб спеціалістів (категорія В).

В Головному управлінні статистики у Тернопільській області працює 160 жінок, або становить 87 % від загальної кількості працівників, з них керівні посади зайняті жінками на 82,9 %, а посади спеціалістів – 90,4 %.

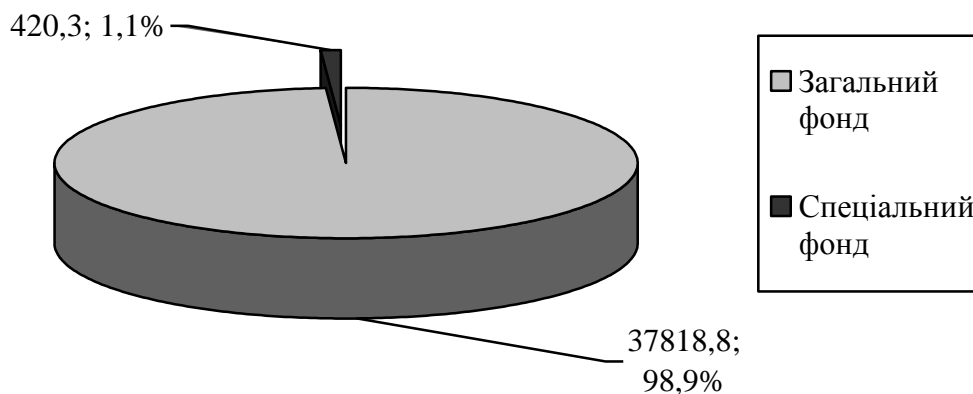
В Головному управлінні статистики у Тернопільській області вищу освіту рівня магістр (спеціаліст) мають 132 державні службовці (93,6%), з яких 60 працівників (42,6% їх загальної кількості) мають дві й більше вищих освіт.

Згідно з чинним бюджетним законодавством фінансова діяльність Головного управління статистики у Тернопільській області у аналізованому періоду році здійснювалася за такими бюджетними програмами:

- КПКВК 1207010 «Керівництво та управління у сфері статистики»;
- КПКВК 1207020 «Статистичні спостереження та переписи»;
- КПКВК 1207030 «Щоквартальна плата домогосподарствам за ведення записів доходів, витрат та інших відомостей під час проведення обстеження умов їх життя».

Видатки державного бюджету щодо функціональних повноважень

установи було затверджено на минулий рік у сумі 38239,1 тис.грн. (з врахуванням змін), з них 37818,8 тис.грн. – фінансування по загальному фонду, 420,3 тис.грн. – фінансування по спеціальному фонду (рис. 1.11).

Примітка. Сформовано самостійно.

Рис. 1.11 Видатки державного бюджету щодо функціональних повноважень Головного управління статистики у Тернопільській області у 2019 році (тис. грн., %)

Упродовж року проводився моніторинг ефективності використання фінансових ресурсів Головного управління статистики у Тернопільській області та управління ними шляхом унесення змін до кошторису видатків, що дозволило забезпечити розрахунки в повних обсягах за спожиті енергоносії та комунальні послуги, а також з домогосподарствами, які брали участь в обстеженні умов їхнього життя.

Висновки до розділу 1

Згідно з чинним законодавством Державна служба статистики України є національним органом статистики в Україні, центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якої спрямовується та координується міністром Кабінету Міністрів України.

Органи державної статистики виконують три типи державних функцій: правовстановлюючі; правозастосовні; контрольні. Діюча статистична система в Україні керується Законом України «Про державну статистику» від 17 вересня 1992 р., а також низкою інших законодавчих і нормативних актів

держави. Разом з тим, принципи діяльності органів державної статистики відповідають вимогам ЄС та міжнародним правилам, зокрема вони гармонізовані з Кодексом діяльності європейської статистики, ґрунтуються на Основних принципах офіційної статистики ООН й відповідають принципам Декларації професійної етики.

Відсутність досвіду статистичної роботи в сучасних умовах стало причиною того, що регіональна система статистичних показників не охоплює повною мірою всі процеси і явища, що відбуваються на регіональному рівні в Україні, не забезпечує належним чином органи влади інформацією про проблеми соціально-економічного життя регіонів і характер засобів і динаміці їх вирішення.

Оскільки органи державної статистики відносяться до бюджетних установ, на них розповсюджується порядок фінансування їхньої діяльності, притаманний установам державного сектору. Головним джерелом фінансування діяльності Держкомстату є кошти державного бюджету. Принципи діяльності органів державної статистики застосовуються в Україні, гармонізовані з Кодексом діяльності статистики ЄС.

Головне управління статистики у Тернопільській області є територіальним органом Державної служби статистики України (Держкомстат), що в межах наданих повноважень здійснює реалізацію державної політики у сфері статистики. Основним завданням Головного управління статистики є участь у реалізації державної політики у сфері статистики в регіоні. Головне управління статистики в Тернопільській області виконує свої функції на основі положення, що затверджується Головою Держкомстату та утримується за рахунок коштів Державного бюджету України.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ

2.1 Організаційні та методичні аспекти обліку фінансування діяльності органів державної статистики

Формування фінансових активів, які необхідні для забезпечення виконання завдань, покладених на установи органів державної статистики, здійснюється в порядку, визначеному Бюджетним кодексом, а також нормативно-правовими актами, що регулюють взаємовідносини, які виникають під час складання, розгляду, затвердження та виконання Державного бюджету України.

Оскільки органи державної статистики відносяться до бюджетних установ, на них розповсюджується порядок фінансування їхньої діяльності, притаманний установам державного сектору. Саме в цьому є суттєва відмінність, яка впливає на порядок формування доходів та методичку і організацію їх обліку. Якщо порівнювати доходи в комерційних структурах та неприбуткових (суб'єктах державного сектору, ДСЕ), то необхідно зазначити, що доходи суб'єкта господарської діяльності, як правило, формуються за рахунок використання належних йому факторів виробництва та ресурсів (фінансові, трудові, матеріальні, нематеріальні). Альтернативний шлях формування доходів – безоплатні надходження, проте для більшості комерційних підприємств цей другий шлях не характерний. Винятки становлять головним чином некомерційні, неприбуткові, благодійні, організації. Однак коли мова йде про державу, законне право примусу дозволяє безоплатно отримувати переважну частину коштів, необхідних для фінансування ДСЕ. Це досягається за допомогою податків, тобто обов'язкових платежів, які регулярно стягуються в дохід державних і муніципальних органів.

Важливість належного фінансування органів статистики підкреслюється також тим, що у 2020 році до нових статей видатків Державного бюджету України було додано також збільшення фінансування потреб Державної служби статистики – на рівні 2,542 млрд. грн., з яких на заробітну плату працівників Держкомстату було передбачено 1,992 млрд. грн. Очевидно, що таке збільшення обсягів не є випадковим оскільки на у грудні 2020 року планувався перепис населення (табл. 2.1) [84].

Таблиця 2.1

Видатки бюджету, передбачені на Державну службу статистики у 2019-2020 роках (млн. грн.)

Показник бюджету	2019	2020	Різниця у %
Державна служба статистики України	1 653,5	2 542,7	53,8
Керівництво та управління у сфері статистики	1 399,0	1 183,3	-15,4
Статистичні спостереження та переписи	247,6	1 350,6	445,5
Щоквартальна плата домогосподарствам за ведення записів доходів, витрат та інших відомостей під час проведення обстеження умов їх життя	5,5	7,3	33,0
Прикладні наукові дослідження у сфері державної статистики	0,8	0,8	0
Підготовка кадрів у сфері статистики вищим навчальним закладом IV рівня акредитації та забезпечення діяльності його баз практики	0,7	0,7	0

Примітка. Сформовано за даними Держкомстат України [84]

Водночас, якщо перепис населення дійсно проводився, то видатки бюджету на його проведення мали бути збільшені.

Не зупиняючись детально на доходах державного бюджету на макроекономічному рівні, зауважимо, що доходи бюджетних установ є надзвичайно важливою категорією, від якої саме залежить на скільки установа ефективно буде виконувати ті функції, які покладені на неї державою та передбачені установчими документами.

Не дивлячись на те, що поняття доходів стосовно діяльності установ державного сектору міститься в нормативних документах, науковці теж проводять свої дослідження у цьому напрямку. Зокрема Левицька С.О. зупиняється на думці, що доходи установ ДСЕ – це отримані з державного

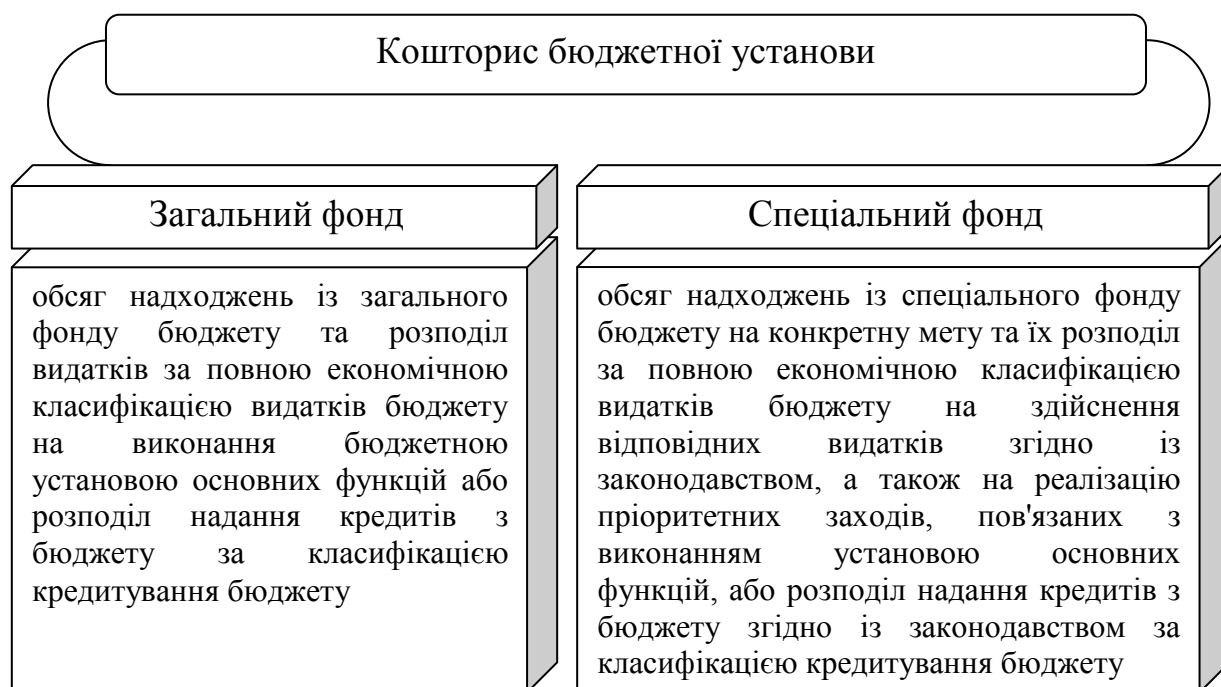
або місцевого бюджетів та генеровані бюджетними організаціями асигнування [45, с. 367]. Лемішовський В.І. вважає, що діяльність установ ДСЕ фінансується за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, які надаються на безповоротній основі [46, с. 212]. Свірко С.В. зазначає, що доходи бюджетних установ – грошові кошти, що отримуються від держави, для виконання кошторису доходів і видатків [87, с. 67]. Панкевич Л.А. зауважує, що доходи установ ДСЕ – це кошти, які отримуються на виконання власного кошторису установи щодо доходів і видатків. Нажаль можна констатувати, що визначення представлені у роботах українських вчених не відповідають там, які представлені у зарубіжній обліковій практиці. В міжнародних стандартах доходи ДСЕ є валовим надходження економічних вигід або потенціалу корисності протягом звітного періоду, коли чисті активи /власний капітал зростають у результаті цього надходження, а не в результаті внесків власників. При цьому суми, зібрані представником органу державної влади чи іншої урядової організації, не є економічними вигодами або потенціалом корисності, що надходять до суб'єкта господарювання, і не ведуть до збільшення активів чи зменшення зобов'язань, тому їх виключають з доходу [65, с. 78].

Зауважимо, що поняття доходів, а також видатків суб'єктів ДСЕ, а також бюджетного фінансування тісно переплітається із поняттям відповідного розпорядника коштів (РК), адже згідно з вимогами чинного законодавчого поля ДКСУ складає та веде єдиний реєстр розпорядників бюджетних коштів та їх одержувачів, що регламентується Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів» [80].

Основним плановим фінансовим документом будь-якої бюджетної установи є кошторис. Кошторисом встановлюються повноваження бюджетної установи на певний бюджетний період щодо отримання доходів, а також розподіл бюджетних асигнувань на взяття бюджетних зобов'язань та

здійснення платежів для виконання установою, функцій, передбачених установчими документами та досягнення результатів, які визначені відповідно до бюджетних призначень.

Кошторис бюджетної установи має складові, розглянуті нами на рис. 2.1.

Примітка. Сформовано самостійно на основі Порядку № 228

Рис. 2.1 Складові кошторису бюджетної установи

Порядок формування та затвердження кошторисів бюджетних установ має свою специфіку, яка визначається нормативними документами, затвердженими Міністерством фінансів України та Державною казначейською службою. Головними документами при цьому Бюджетний кодекс (БК) [10] та Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ (Порядок № 228) [74].

Зупинимось на основних особливостях формування, розгляду і затвердження кошторисів органів державної статистики.

БК передбачено поняття головних розпорядників бюджетних коштів (ГР), якими вважаються бюджетні установи в особі керівників, які відповідно до БК шляхом встановлення бюджетних призначень отримують повноваження щодо розпорядження бюджетними коштами. Крім цього БК

визначає поняття розпорядника бюджетних коштів, під яким розуміють бюджетну установу в особі її керівника, яка уповноважена отримувати бюджетні асигнування, брати бюджетні зобов'язання та здійснювати витрати бюджету. Саме таким розпорядником коштів є Головне управління статистики у Тернопільській області. Порядком № 228 передбачено, що відомості про граничні обсяги видатків бюджету та надання кредитів з бюджету загального фонду проекту відповідного бюджету на наступний рік доводяться Міністерством фінансів, та місцевими фінансовими органами до ГР. Саме доведені граничні обсяги видатків приймаються за основу для складання проектів кошторисів бюджетних установ [74].

Для організації процесу складання проектів кошторисів, ГР на основі чинних нормативних документів виконують такі повноваження (рис. 2.2):

Повноваження головних розпорядників бюджетних коштів			
встановлюють для розпорядників нижчого рівня граничні обсяги видатків бюджету та/або надання кредитів з бюджету із загального фонду бюджету, термін подання проектів кошторисів і дають вказівки щодо їх складання		розробляють і повідомляють розпорядникам нижчого рівня інші показники, яких вони повинні дотримуватися відповідно до законодавства і які необхідні для правильного визначення видатків бюджету та надання кредитів з бюджету у	забезпечують складення проектів кошторисів на бюджетні програми (функції), що виконуються безпосередньо головними розпорядниками

Примітка. Сформовано на основі Порядку № 228.

Рис. 2.2 Повноваження головних розпорядників бюджетних коштів щодо формування проектів кошторисів

Показники проектів кошторисів розглядають у Головному управлінні статистики у Тернопільській області з метою визначення законності та правильності проведених розрахунків, обґрунтованості запланованих видатків бюджету та надання кредитів з бюджету, правильності їх розподілу

з врахуванням економічної класифікації видатків бюджету, а також класифікації кредитування бюджету, повноти надходження доходів або повернення кредитів, дотримання чинних ставок, норм, цін, а також інших відповідних показників з врахуванням вимог законодавства.

Для включення до проектів відповідних бюджетів ГР на основі проектів зведених кошторисів формують бюджетні запити, які подаються Міністерству фінансів, та місцевим фінансовим органам у відповідному порядку. Зазначимо, що строк розгляду проектів кошторисів НР встановлюється ГР так, щоб проекти зведених кошторисів могли бути оформлені як бюджетні запити своєчасно.

Порядок № 228 також встановлює, що проекти кошторисів складаються усіма бюджетними установами на наступний рік, у випадку, якщо ці установи були створені, тобто функціонували ще до початку року [74].

Головні розпорядники повинні враховувати об'єктивну потребу в коштах кожної установи розпорядника нижчого рівня, виходячи з його основних виробничих показників і контингентів, які встановлюються для установ, обсягу виконуваної роботи, штатної чисельності, необхідності погашення дебіторської та кредиторської заборгованості та реалізації окремих програм і намічених заходів щодо скорочення витрат у плановому періоді.

Зокрема, структуру Головного управління статистики у Тернопільській області затверджує Голова Держкомстату за погодженням із Міністром Кабінету Міністрів України. Безпосередньо чисельність працівників Головного управління затверджує Голова Держкомстату в межах граничної чисельності працівників, яка визначена Кабінетом Міністрів України для територіальних органів Держкомстату, а штатний розпис та кошторис ГУС у Тернопільській області затверджує Голова Держкомстату [70].

Формування проекту кошторису спеціального фонду Головного управління статистики у Тернопільській області має певні відмінності від

кошторису загального фонду. Наприклад, за спеціальним фондом залишки бюджетних коштів у процесі складання та затвердження проектів кошторисів на наступний рік не плануються, а об'єми надходжень до спеціального фонду формуються на основі розрахунків за кожним окремим джерелом доходів чи фінансування бюджету або повернення кредитів до бюджету заплановані на наступний рік. Отже, за наведеними показниками визначається сума надходжень до спеціального фонду на наступний рік з урахуванням умов роботи конкретної установи за кожним джерелом надходжень.

При цьому під час формування показників враховується ступінь фактичного їх виконання за попередній рік, а також передбачуваного виконання за плановий період. Прогнозовані показники мають бути наведені в розмірі, зазначеному в розрахунку, і повинні відповідати показникам фінансової та бюджетної звітності за відповідні періоди. Крім цього при формуванні проекту кошторису за спеціальним фондом бюджетних установ планування власних надходжень відбувається за групами та підгрупами, визначеними БК.

Зазначимо, що чинне законодавство передбачає обов'язковість вимоги щодо першочергового забезпечення видатків на оплату праці з нарахуваннями, виплату стипендії, а також на господарське утримання установ бюджетними коштами.

Враховуючи сучасний кризовий стан економіки України повинен забезпечуватися суворий режим економії коштів і матеріальних цінностей під час планування видатків у проектах кошторисів бюджетної установи. Тобто, до кошторисів можуть включатися лише видатки, які передбачені законодавством та доцільність яких зумовлена особливостями діяльності бюджетної установи. В такому випадку видатки, які не є першочерговими (на придбання необоротних активів, капітальний ремонт тощо) можуть бути передбачені лише за умови забезпеченості першочергових витрат та відсутності заборгованості бюджетної установи.

При проведенні централізованих заходів ГР бюджетні асигнування

можуть бути включені до кошторисів тільки у випадку, коли проведення за рахунок коштів бюджету запланованих заходів не суперечить чинному законодавству.

Кошти бюджетів, передбачені на виконання спільних проектів або ж для спільного фінансування комунальних підприємств, організацій чи установ територіальні громади сіл, селищ і міст мають право об'єднувати на договірних засадах з урахуванням вимог БК.

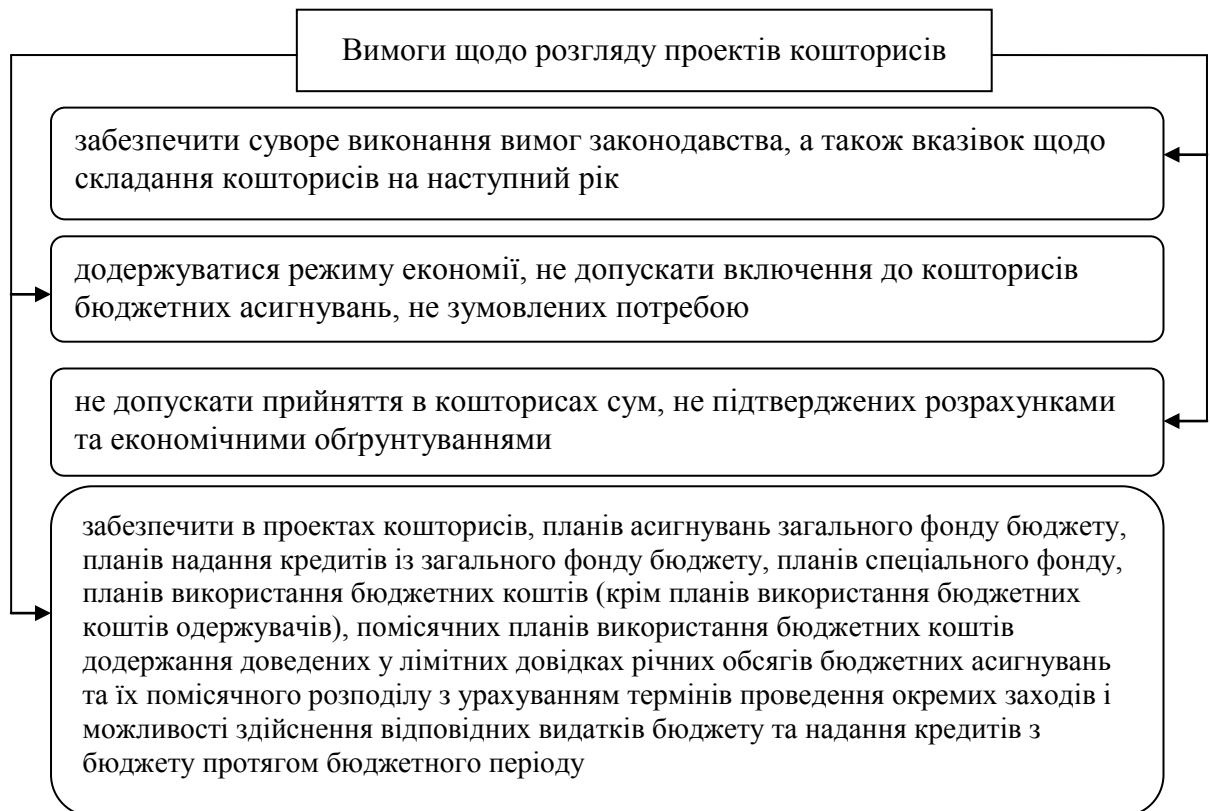
З дня схвалення КМУ проекту закону про Державний бюджет у тижневий термін центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування державної бюджетної політики, повинен довести розрахунки прогнозних обсягів міжбюджетних трансфертів, методику їх підрахунку, організаційно-методологічні вимоги та інші складові проектів місцевих бюджетів, а також пропозиції щодо форми проекту рішення про місцевий бюджет (типової форми рішення) до виконавчих органів відповідних місцевих рад.

Після прийняття закону про Державний бюджет України, а також при наявності відповідного рішення органів місцевого самоврядування, місцеві фінансові органи у двотижневий термін доводять до ГР лімітні довідки щодо бюджетних асигнувань.

Лімітна довідка є документом, який містить затвержені бюджетні призначення, тобто встановлені бюджетні асигнування із зазначенням їх помісячного розподілу, а також інші показники, які відповідно до чинного законодавства повинні бути визначені на основі затверджених нормативів. Лімітна довідка видається відповідним органам, а саме: Міністерством фінансів, місцевими фінансовими органами або ГР. Показники, які містяться у лімітній довідці доводяться до відома ГР, а також розпорядників нижчого рівня з метою уточнення проектів кошторисів, а також для сформування проектів планів асигнувань із загального фонду, планів надання кредитів із загального фонду, планів спеціального фонду бюджету, планів використання бюджетних коштів та планів використання бюджетних коштів за місяцями.

НР повинні уточнювати проекти кошторисів, а також складати проекти планів асигнувань. Розпорядники бюджетних коштів повинні привести свої витрати у відповідність з бюджетними асигнуваннями та показниками, які містяться у лімітних довідках. З цією метою повинна бути приведена у відповідність кількість працівників бюджетної установи, яка пропонується до затвердження згідно з штатним розписом, а також з фондом оплати праці. Інші витрати установи приводяться у відповідність згідно з іншими визначеними асигнуваннями, для того, щоб забезпечити виконання функцій, покладених на бюджетну установу.

Проекти кошторисів і планів асигнувань бюджетних установ при потребі розглядаються ГР. Під час розгляду проектів кошторисів ГР, повинні дотримуватися таких вимог (рис. 2.3):

Примітка. Сформовано на основі Порядку № 228

Рис. 2.3 Вимоги щодо розгляду проектів кошторисів Головного управління статистики у Тернопільській області

Зазначимо, Порядком № 228 визначено, що типова форма штатного розпису бюджетної установи затверджується Міністерством фінансів. При

необхідності органи виконавчої влади можуть встановлювати форму штатного розпису з врахуванням специфіки певної галузі ДСЕ [74].

Після одержання лімітних довідок ГР подають Міністерству фінансів та місцевим фінансовим органам уточнені проекти зведених кошторисів, планів асигнувань, планів надання кредитів із загального та спеціального фонду. При цьому головним завданням Державної казначейської служби України (ДКСУ) є здійснення касового виконання бюджетів. При цьому поняття «касове виконання бюджетів» та «казначейське обслуговування бюджетів» іноді вживаються як синоніми, проте не є тотожними [85, с. 104].

Кошторисом загального фонду Головного управління статистики у Тернопільській області передбачено видатки на 2019 рік на загальну суму 37818847 грн., з яких:

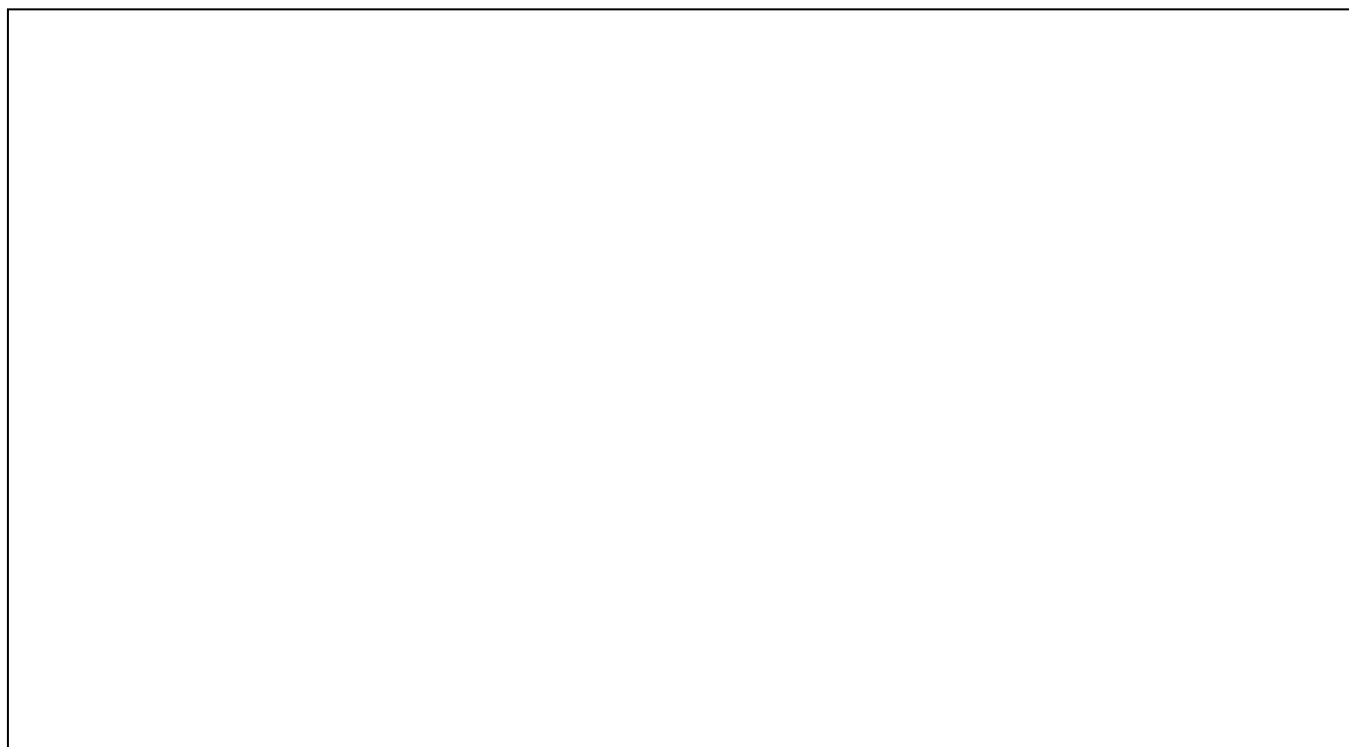

Рис. 2.4 Видатки загального фонду передбачені кошторисом Головного управління статистики у Тернопільській області на 2019 (тис. грн., %)

Отже, видатки на керівництво та управління у сфері статистики мають найбільшу питому вагу у кошторисі установи, оскільки забезпечують і стосуються безпосередньо її діяльності – 92,1%, видатки на статистичні спостереження та переписи – 8,3%, щоквартальна плата домогосподарствам –

0,5%.

Порядок відкриття та функціонування рахунків в органах казначейства визначається БК та іншими нормативними документами, зокрема: Положенням про єдиний казначейський рахунок [71], Порядком відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах ДКСУ [73], Порядком відкриття аналітичних рахунків для обліку операцій в системі ДКСУ [72] тощо. Велика кількість різних нормативних документів зумовлена, на наш погляд, тим, що ДКСУ обслуговує розпорядників коштів різного рівня, а також поєднує у своїй діяльності різні функції.

ГУС у Тернопільській області має відкриті в Державній казначейській службі України реєстраційні рахунки:

35214019012947 (загальний фонд);

35210091012947 (загальний фонд);

35210080012947 (загальний фонд);

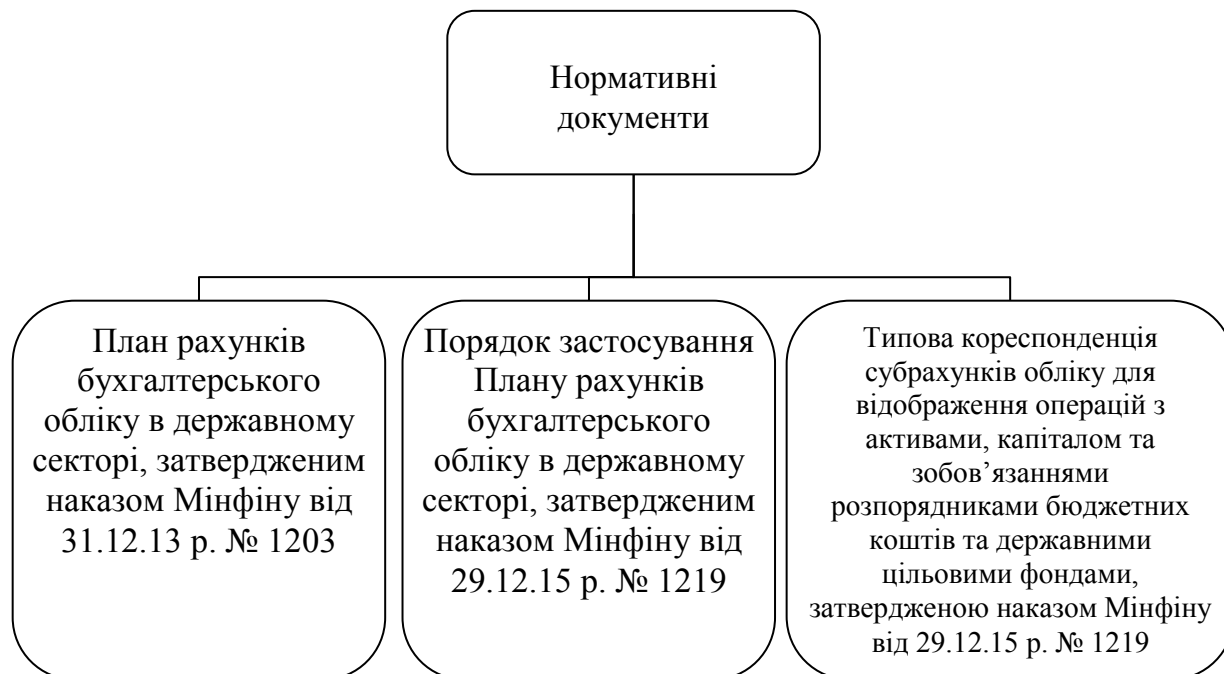
35229219012947 (спеціальний фонд);

небюджетний рахунок 7112001012947 для зарахування коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та для здійснення заходів з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Зокрема, як зазначає М.В. Мних, ДКСУ у своїй діяльності виконує одночасно функції «бухгалтера», в основі яких лежить діяльність щодо відкриття бюджетних рахунків, їх обслуговування, ведення обліку та складання звітності у процесі виконання місцевих бюджетів; функції «касира», що пов'язані із зарахуванням, зберіганням та витрачанням коштів місцевих бюджетів; функції «контролера», що полягають у здійсненні контролю в процесі виконання місцевих бюджетів; функції «менеджера» бюджетних ресурсів [54, с. 57]. Саме таке поєднання функцій зумовлює надмірну кількість нормативних документів, які стосуються лише обслуговування рахунків органами ДКСУ.

2.2 Облік доходів установ державної статистики

Порядок відображення в бухгалтерському обліку інформації про доходи органів державної статистики як розпорядників бюджетних коштів регулюється нормативними документами, які розглянуто на рис. 2.5:

Сформовано самостійно

Рис. 2.5 Нормативні документи, які регламентують відображення в інформації про доходи розпорядників бюджетних коштів

Разом з тим, окрім наведених на рис. 2.5 документів важливим для органів державної статистики є саме НП(С)БОДС 124 «Доходи» [61], в якому міститься використання новітніх підходів до класифікації доходів та їх відображення в бухгалтерському обліку з використанням підходів, зазначених в міжнародних стандартах бухгалтерського обліку. Зауважимо, що розробка НП(С)БОДС 124 «Доходи» впровадила нові підходи обліку доходів ДСЕ, введено нові поняття «дохід від обмінних» та «дохід від необмінних операцій», доповнено склад доходів ДСЕ, визначено умови визнання кожного із видів доходів, розкрито оцінку доходів ДСЕ. До впровадження НП(С)БОДС 124 «Доходи» дані проблеми не находили відповідного розкриття у законодавстві для державного сектора економіки, тоді як управління діяльністю органів державної статистики неможливе без

правильного та раціонального відображення в системі обліку інформації про доходи [61].

Безпосередньо визначення доходів для суб'єктів ДСЕ міститься в іншому стандарті, а саме НП(С)БОДС 101, який визначає, що доходи – це збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власника).

В додатку 1 до НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності» (форма № 2-дс «Звіт про фінансові результати») наведено класифікацію доходів з поділом їх на доходи від обмінних операцій та необмінних операцій [60].

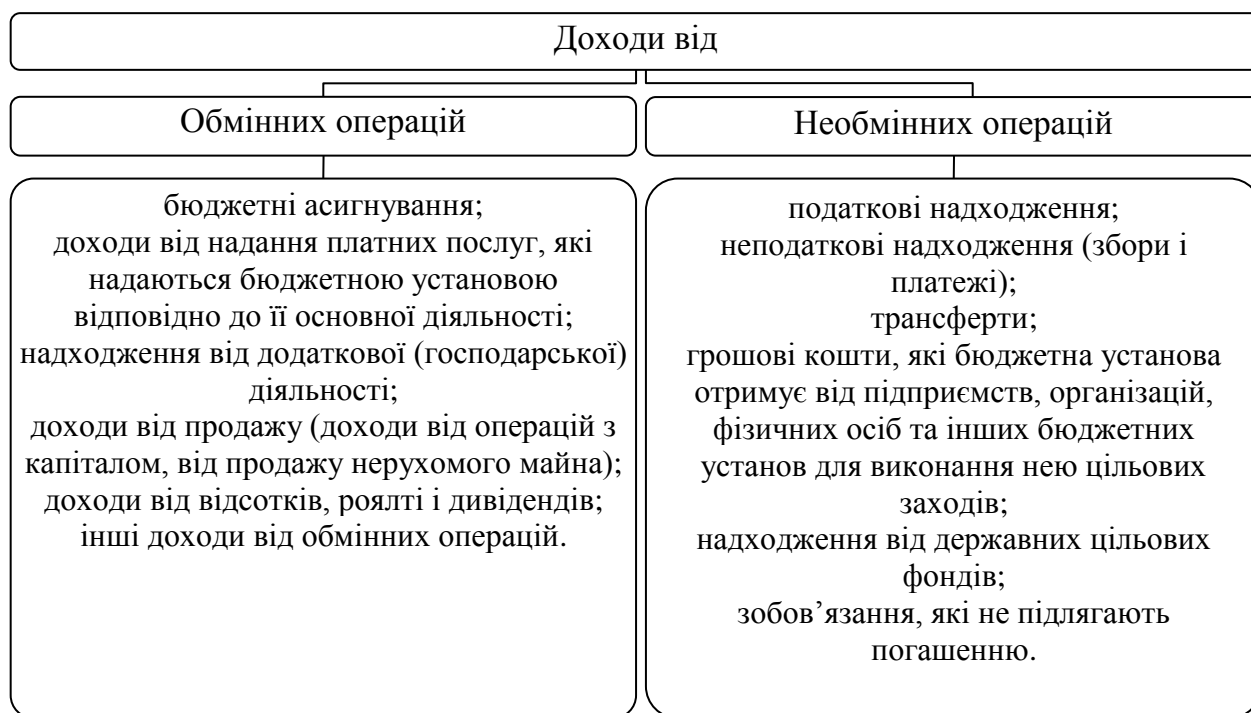
Зупинимося детальніше на цих категоріях. До доходів Головного управління статистики у Тернопільській області від обмінних операцій належать: бюджетні асигнування; доходи від надання послуг; доходи від продажу; фінансові доходи; інші доходи від обмінних операцій.

Доцільно буде визначити, як така класифікація узгоджується з визначенням доходів від обмінних операцій, наведеним у п. 3 розд. І НП(С)БОДС 124 «Доходи», а саме: «обмінна операція – це господарська операція з продажу/придбання активів в обмін на грошові кошти, послуги (роботи), інші активи або погашення зобов'язань» [61].

Отже, відповідно до основних положень НП(С)БОДС 124 «Доходи» під обмінною операцією розглядається операція щодо придбання активів в обмін на грошові кошти, послуги (роботи), інші активи або погашення зобов'язань. Із запропонованих варіантів бюджетній установі підходять, по-перше, розрахунки грошовими коштами, що виділяються установі у вигляді бюджетних асигнувань або отримуються нею за надання платних послуг. По-друге, придбання активів в обмін на погашення зобов'язань перед установою. Що стосується придбання активів в обмін за надані послуги (роботи), інші активи, то, згідно з п. 6 ст. 45 Бюджетного кодексу проведення розрахунків з бюджетом у негрошовій формі, у тому числі

шляхом взаємозаліку, застосування векселів, бартерних операцій, зарахування зустрічних платіжних вимог у фінансових установах заборонено [10]. З цієї ж причини в разі продажу активів установи можуть або прийняти грошові кошти, або скоротити свої зобов'язання. Варто відзначити, що нормами НП(С)БОДС 124 визначено про витрачання бюджетних асигнувань, що є доходами від обмінних операцій, на виконання установою своїх повноважень. Аналогічно установа здійснює діяльність, визначену для неї законодавством і положенням (статутом) і за рахунок надходжень від надання нею платних послуг та робіт [61].

Доходи від обмінних та необмінних операцій установ державного сектор, до яких відноситься Головне управління статистики у Тернопільській області, розглянуто на рис. 2.6.

Примітка. Узагальнено самостійно на основі НП(С)БОДС 124

Рис. 2.6 Доходи від обмінних та необмінних операцій

Облік грошових коштів в державному секторі здійснюється на рахунку 23 «Грошові кошти на рахунках». Облік доходів ведеться накопичувальним підсумком з початку бюджетного року і до його завершення на пасивних рахунках Класу 7 «Доходи». Залишку ці субрахунки не мають, оскільки в кінці звітної періоду відображається закриття рахунків доходів на

рахунок 5511 «Фінансовий результат виконання кошторису звітного періоду». Фактично для відображення фінансування діяльності рахунок 70 має один субрахунок 7011 «Бюджетні асигнування», на якому ведуть облік доходів, отриманих на виконання повноважень Головного управління статистики у Тернопільській області (крім асигнувань капітального характеру, які обліковуються у складі цільового фінансування).

Для обліку операцій по руху грошових коштів на реєстраційних рахунках, що відкриті в органах ДКСУ, використовується накопичувальна відомість ф.№ 381 (меморіальний ордер № 2).

Синтетичний облік доходів спеціального фонду ведеться у книзі «Журнал-головна» (ф. № 308). Операції з нарахування доходів по спеціальних коштах обліковуються в меморіальному ордері № 14 ф. № 409.

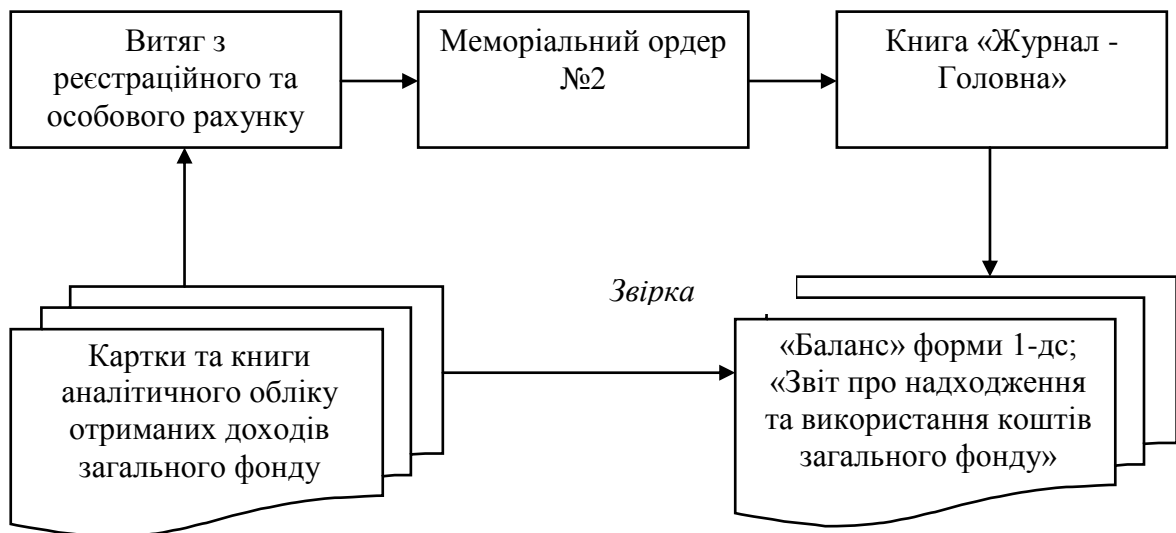

Рис. 2.7 Облік доходів загального фонду Головного управління статистики у Тернопільській області

Аналітичний облік доходів загального та спеціального фондів Головного управління статистики у Тернопільській області ведеться на картках аналітичного обліку отриманих асигнувань у розрізі видів надходжень за кожним кодом бюджетної класифікації доходів окремо за загальним та спеціальним фондами бюджету відповідного рівня. Таке ведення аналітичного обліку забезпечує можливість здійснення контролю за

виконанням кошторису за доходами та правильністю зарахування коштів, які надійшли на реєстраційні рахунки Головного управління статистики у Тернопільській області.

Відповідно до виписки з реєстраційного рахунку здійснюються відмітки про отримані асигнування на базі КЕКВ. Зі знаком «мінус» записуються суми відкликаних асигнувань. В картці щомісячно записуються підсумок «Усього асигнувань з початку року», «Залишок бюджетних призначень», «Усього асигнувань за місяць».

Розглянемо приклад. Головне управління статистики у Тернопільській області отримало асигнування на виконання основних функцій у сумі 35000 грн. Використано бюджетних асигнувань на загальну суму 34755 грн. Наприкінці звітного періоду залишок невикористаних асигнувань у сумі 245 грн. було списано з реєстраційного рахунка.

В обліку ці операції відображаються (див. табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Облік асигнувань Головного управління статистики у Тернопільській області

№ з / п	Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Бухгалтерський облік		
				Дт	Кт	Сума
1	Отримано асигнування	Виписка з реєстраційного рахунка	2	2313	7011	35000
2	Списано з рахунка залишок невикористаних асигнувань			7011	2313	245
3	Наприкінці звітного періоду закрито рахунок доходів	Бухгалтерська довідка	17	7011	5511	34755

Сформовано за даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Розглянемо наступний приклад. Головним управління статистики у Тернопільській області отримано асигнування на придбання об'єкту основних засобів на загальну суму 45000 грн. Після придбання об'єкта залишився невикористаний залишок коштів у сумі 1500 грн., який було повернуто до бюджету (таблиця 2.3).

Оскільки в даному випадку йде мова про цільове фінансування, зауважимо, що облік та узагальнення інформації про наявність та рух коштів

фінансування заходів цільового призначення, зокрема коштів, які спрямовуються на придбання необоротних активів, на будівництво (придбання), модернізацію, реконструкцію та реставрацію, на створення державних запасів і резервів; на придбання фінансових інвестицій, капітальних активів тощо, відображаються на рах. 54 «Цільове фінансування». Зокрема, на субрахунку 5411 «Цільове фінансування розпорядників бюджетних коштів» ведуть облік надходження коштів цільового фінансування, які виділяються з відповідного бюджету на проведення заходів цільового характеру, а також їх витрачання із визнанням відповідної суми доходів або включення до внесеного капіталу у частині введених в експлуатацію необоротних активів.

Таблиця 2.3

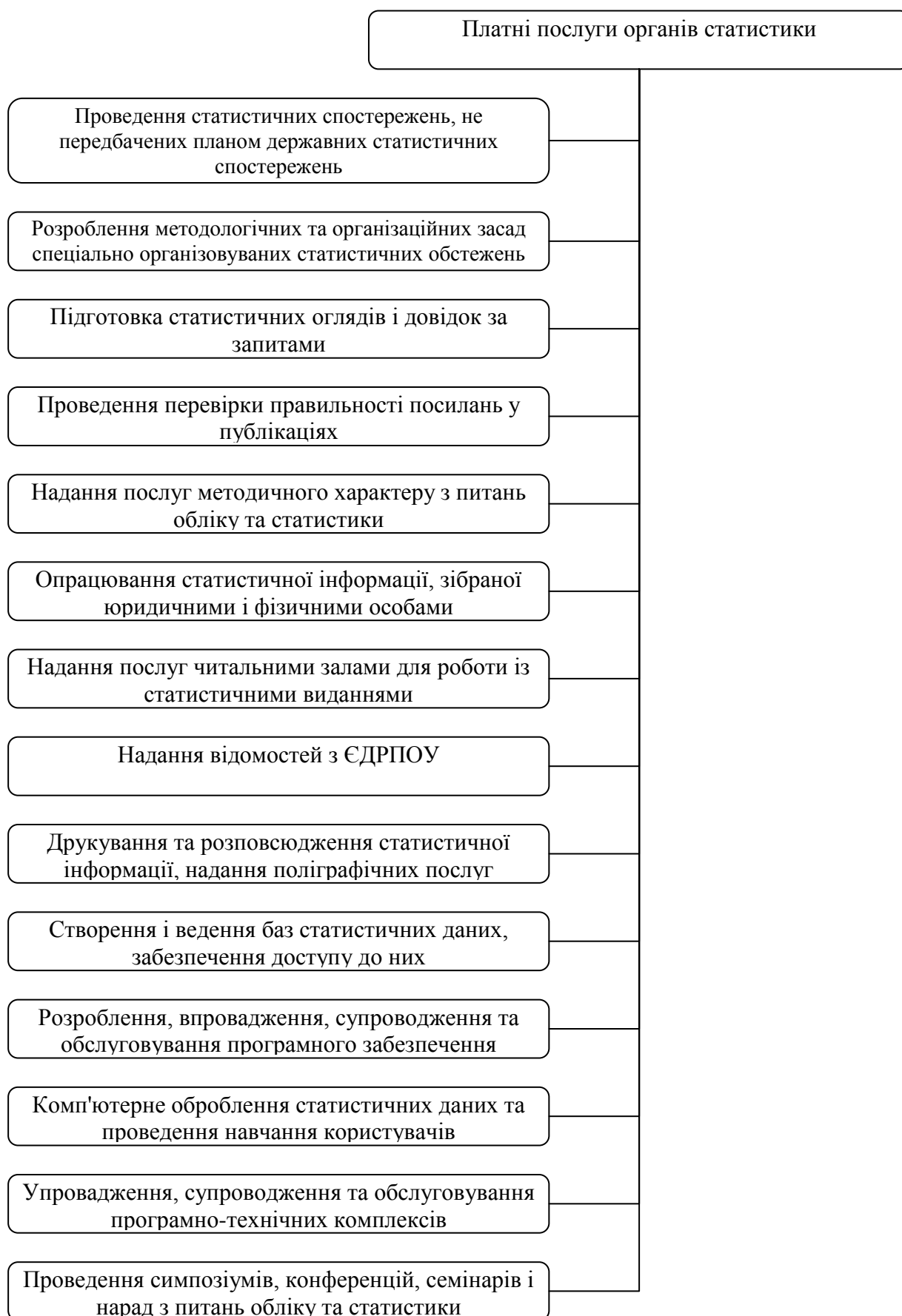
Облік цільового фінансування на придбання об'єкту основних засобів

№ з / п	Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Бухгалтерський облік		
				Дт	Кт	Сума
1	Отримано суму цільового фінансування	Виписка з реєстраційного рахунка	2	2313	5411	45 000
2	Повернуто суму невикористаного цільового фінансування			5411	2313	1 500

Сформовано за даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Якщо на рахунки Головного управління статистики у Тернопільській області надходять кошти від інших юридичних та/або фізичних осіб, а також від інших закладів з метою виконання відповідних заходів, у тому числі заходів передбачених «Положенням про проведення статистичних спостережень та надання органами державної статистики послуг на платній основі», то аналітичний облік операцій ведеться в розрізі надавачів (рис. 2.8).

Власні надходження бюджетних установ, отримані додатково до коштів загального фонду бюджету, включаються до спецфонду бюджету. Облік доходів від реалізації продукції (робіт, послуг) розпорядником бюджетних коштів та державними цільовими фондами ведеться на субрахунку 7111 «Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг)».

Примітка. Джерело [57].

Рис. 2.8 Перелік послуг, що надаються органами державної статистики на платній основі

Розглянемо приклад. Головне управління статистики у Тернопільській області надає платні послуги відповідно до своєї діяльності. У жовтні було нараховано дохід за надані платні послуги в розмірі 12000 грн. За жовтень надійшла плата за послуги в розмірі 12500 грн. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Облік оплати за платні послуги Головного управління статистики у
Тернопільській області

№ з / п	Зміст операції	Первинні документи	№ меморіального ордера	Бухгалтерський облік		
				Дт	Кт	Сума
1	Нараховано суму доходу	Договір, акт наданих послуг	17	2111	7111	12000
2	Надійшла плата за послуги	Виписка з реєстраційного рахунка	3	2313	2111	12500
3	Наприкінці звітного періоду закрито рахунок доходів	Бухгалтерська довідка	17	7111	5511	12000

Сформовано за даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Звернемо увагу, що Головне управління статистики у Тернопільській області надає частину належного йому майна в оренду. Орендні відносини, які виникають в цьому випадку, обумовлюють появу проблем юридичного, податкового й бухгалтерського характеру.

Головне управління статистики у Тернопільській області як орендодавець повинно забезпечити проведення оцінки об'єкта оренди та конкурсу на право оренди. Після цього треба подбати про укладення договорів оренди, прописати в них усі необхідні умови та погодити їх з орендарем. Головне управління статистики у Тернопільській області як установа-орендодавець повинно відобразити всі операції, пов'язані з передачею майна в оренду, на рахунках бухгалтерського обліку, яке включає в себе нарахування орендної плати, відображення надходження коштів від орендаря, компенсація витрат орендодавця, нарахування амортизації на об'єкти оренди, витрат на капітальний ремонт.

Розглянемо приклад. Згідно з договором орендар вносить плату щомісяця у сумі 638,03 грн. Також з орендарем укладено окремий договір

про відшкодування витрат на утримання об'єкта оренди. На початку місяця орендар перерахував кошти в рахунок відшкодування витрат Головного управління статистики у Тернопільській області на реєстраційний рахунок.

Таблиця 2.5

Облік оплати за орендні операції Головного управління статистики у
Тернопільській області

№ з/п	Зміст господарської операції	№ меморіального ордера	Кореспонденція субрахунків		Сума, грн.
			дебет	кредит	
1	Нараховано плату за комунальні послуги	6	8013	6211	15000,00
2	Перераховано оплату за комунальні послуги	2, 6	6211	2313	15000,00
3	Надано рахунок орендарю на відшкодування витрат за комунальні послуги	4	2117	8013	1500,00
4	Отримано від орендаря компенсацію витрат за комунальні послуги	2, 4	2313	2117	1500,00
4	Нараховано орендну плату	4, 14	2117	7411	638,03
5	Надійшла орендна плата на спеціальний реєстраційний рахунок орендодавця	3, 4	2313	2117	638,03

Сформовано за даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Підсумовуючи, можемо узагальнити, що доходи від обмінних операцій Головного управління статистики у Тернопільській області включають бюджетні асигнування, доходи від надання послуг (виконання робіт) та від продажу активів, фінансові доходи та інші доходи від обмінних операцій.

Доходи від необмінних операцій Головного управління статистики у Тернопільській області поєднують податкові та неподаткові надходження, трансферти, надходження до державних цільових фондів та інші доходи розпорядників бюджетних коштів від безоплатно отриманих активів, робіт (послуг).

Доходи загального фонду включають обсяг надходжень із загального фонду бюджету на виконання Головним управлінням статистики у Тернопільській області основних функцій. Доходи спеціального фонду містять надходження від плати за послуги, що надаються Головним

управлінням, а також, інші джерела власних надходжень та інші надходження.

2.3 Облік видатків установ державної статистики

В установах державної статистики видатки обліковуються згідно до бюджетної класифікації, яка встановлена Бюджетним кодексом та Інструкцією щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету.

Безпосереднє визначення видатків регулюється Бюджетним кодексом України, згідно якого під видатками бюджету розуміють кошти, які спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. Отже, видатки – це фактично витрати, які необхідні для виконання установою державного сектору покладених на неї функцій.

Чинні нормативні документи визначають класифікацію видатків установ державного сектору в практичній діяльності за ознаками в залежності від джерел покриття видатків та залежно від стадії руху бюджетних коштів установи державного сектору.

При цьому залежно від джерел покриття видатки поділяються на видатки загального фонду, а також видатки спеціального фонду. Ці види видатків установ державного сектору плануються в кошторисі, а їх облік ведеться на окремих, спеціально призначених рахунках. Залежно від етапу руху бюджетних коштів установ державного сектору видатки в свою чергу поділяються на касові та фактичні. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» замінює термін «видатки» на «витрати». Їх поділяють на дві групи: за обмінними операціями та за необмінними операціями (рис. 2.9).

Витрати за обмінними операціями включають такі елементи витрат [62]:

- оплата праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- матеріальні витрати;

- амортизація;
- фінансові витрати (відсотки за користування кредитами, премія, дисконт за цінними паперами, витрати на обслуговування боргу тощо);
- інші витрати за обмінними операціями (курсові різниці, витрати, пов'язані з реалізацією активів, втрати від зменшення корисності активів тощо).

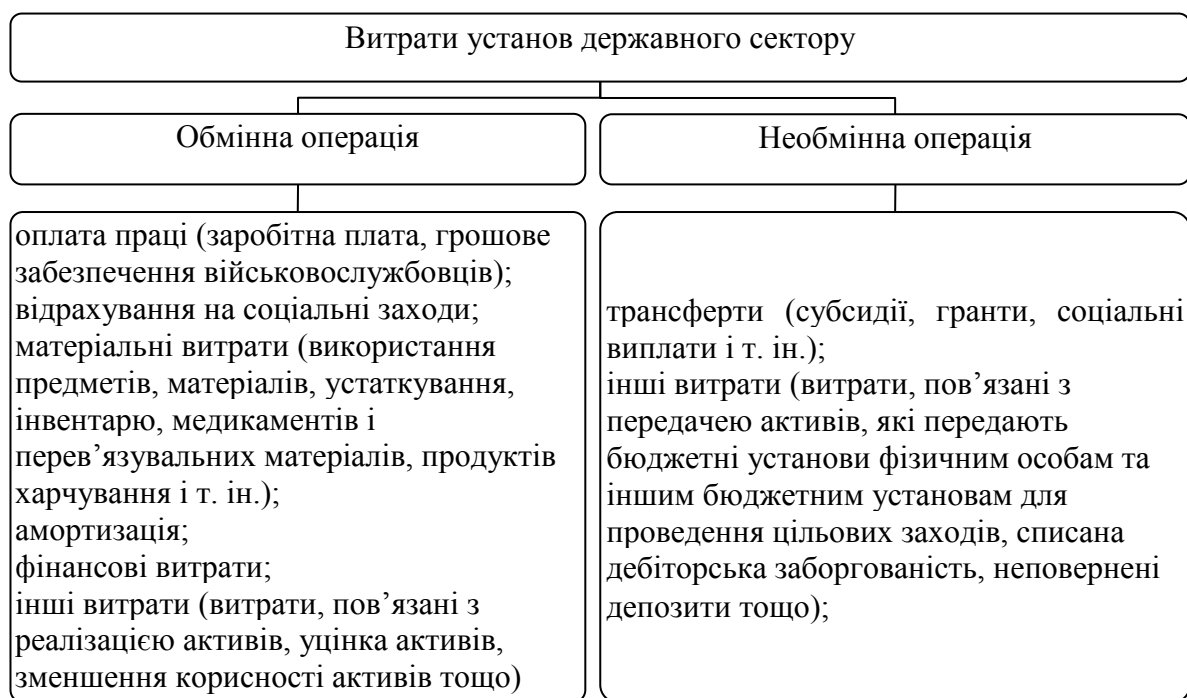

Рис. 2.9 Витрати за обмінними та необмінними операціями установ державного сектору

Якщо актив забезпечує одержання економічних вигід протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами. Фінансові витрати визнаються суб'єктами державного сектору витратами того звітного періоду, за який вони були нараховані (визнані зобов'язаннями). Зазначимо, що між доходами, які були розглянуті в попередньому питанні, та видатками установ державного сектору існує тісний причинно-наслідковий взаємозв'язок.

Отже, крім поняття витрати в обліку використовується поняття видатків, яке притаманне саме суб'єктам державного сектор економіки, до яких відноситься Головне управління статистики в Тернопільській області.

Якщо розглядати відмінності між цими двома поняттями, то вважаємо

за доцільне зупинитися на такому. Видатки бюджету – це кошти, які спрямовані на здійснення відповідних програм та заходів, які передбачені відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать такі: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитних рахунках; купівля цінних паперів; повернення надмірно сплачених до бюджету податків, зборів й інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування; компенсація частин сум штрафних (фінансових) санкцій, які перераховуються споживачам (покупцям) за рахунок фінансових (штрафних) санкцій, які були застосовані органами, що контролюють надходження до бюджету, за наслідками перевірки тощо. Тоді як витрати бюджету – видатки бюджету, надання кредитів із бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів. Отож, витрати є зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власником).

Облік видатків Головного управління статистики в Тернопільській області ведеться за допомогою рахунків 8 класу. На рахунках відображаються видатки, які здійснюються установою державного сектору за обмінними та необмінними операціями і передбачені кошторисом. За дебетом субрахунків відображають суму фактичних видатків, які здійснюються установою державного сектору протягом року, за кредитом субрахунків відображають списання видатків на фінансовий результат виконання кошторису установи в кінці звітного року.

Витрати розпорядників бюджетних коштів від обмінних операцій обліковуються на таких рахунках: оплата праці – на рахунках 8011, 8111 «Витрати на оплату праці»; відрахування на соціальні заходи – на рахунках 8012, 8112 «Відрахування на соціальні заходи»; матеріальні витрати – на рахунках 8013, 8113 «Матеріальні витрати»; амортизація – на рахунках 8014, 8114 «Амортизація»; фінансові витрати – на рахунку

8311 «Фінансові витрати»; інші витрати за обмінними операціями – на рахунках 82 «Витрати з продажу активів» та 8411 «Інші витрати за обмінними операціями».

Розглянемо приклади окремих видатків Головного управління статистики в Тернопільській області.

Працівник установи Мазурок К.В. відпрацювала у вересні 2020 року повний місяць, і їй була нарахована зарплата відповідно до посадового окладу в сумі 6550 грн. Працівнику Дем'янчук Н.С., яка займається організацією та наданням платних послуг за вересень нараховано зарплату в сумі 8000 грн.

Таблиця 2.6.

Нарахування заробітної плати працівникам Головного управління статистики в Тернопільській області

№ з / п	Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Бухгалтерський облік		
				Дт	Кт	Сума, грн.
Витрати загального фонду						
1	Нараховано зарплату Мазурок К.В. за вересень	Розрахунково-платіжна відомість працівника (типова форма № П-6)	5	8011	6511	6500
2	Нараховано ЄСВ на дохід Мазурок К.В. (6500 x 22 %)			8012	6313	1430
3	Наприкінці звітного періоду закрито рахунок витрат	Бухгалтерська довідка	17	5511	8011 8012	6500 1430
Витрати спеціального фонду						
4	Нараховано зарплату Дем'янчук Н.С. за вересень	Типова форма № П-6	5	8111	6511	8000
5	Нараховано ЄСВ на дохід Дем'янчук Н.С. (8 000 x 22 %)			8112	6313	1760
6	Наприкінці звітного періоду закрито рахунок витрат	Бухгалтерська довідка	17	5511	8111 8112	8 000 1 760

Сформовано за даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Отже, облік витрат загального та спеціального фондів ведеться наростаючим підсумком із початку бюджетного року. В кінці звітного періоду (кожного кварталу та звітного року) ці рахунки закриваються на

субрахунок 5511 «Фінансові результати виконання кошторису звітнього періоду». На цьому ж субрахунку ведуть облік фінансових результатів виконання кошторису (бюджету) за звітний період Головного управління статистики в Тернопільській області. Відповідно до Типової кореспонденції № 1219 закриття рахунків витрат наприкінці кожного кварталу та року відображають записом: Дт 5511 – Кт 80–85.

У вересні поточного року Головним управлінням статистики в Тернопільській області здійснено такі витрати:

списано використані МШП – 1750 грн.;

нараховано плату за електроенергію – 12500 грн.;

списано матеріали, використані для виготовлення продукції, – 3500 грн.

Порядок відображення в обліку цих операцій буде таким (табл. 2.7):

Таблиця 2.7

Облік матеріальних витрат Головного управління статистики в
Тернопільській області

№ з / п	Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Бухгалтерський облік		
				Дт	Кт	Сума, грн.
Витрати загального фонду						
1	Списано використані МШП	Акт списання (типова форма № 3-2)	10, 17	8013	1812	1750
2	Нараховано плату за електроенергію міський РЕМ ПАТ «Тернопільобленерго»	Акт про використану електричну енергію	6, 17	8013	6211	12500
3	Наприкінці звітнього періоду закрито рахунок витрат	Бухгалтерська довідка	17	5511	8013	14250
Витрати спеціального фонду						
4	Списано матеріали, використані для виготовлення продукції	Типова форма № 3-2	12, 17	8113	1511	3500
5	Наприкінці звітнього періоду закрито рахунок витрат	Бухгалтерська довідка	17	5511	8113	3500

Сформовано за даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Зауважимо, що субрахунок 8013 «Матеріальні витрати»

призначений для обліку матеріальних витрат, які здійснюються суб'єктом державного сектору в процесі основної діяльності та на виконання програм. Ідеться, зокрема, про витрати на придбання предметів, матеріалів, обладнання, інвентарю (крім капітальних витрат), медикаментів та перев'язувальних матеріалів, продуктів харчування, а також витрати на оплату послуг, отриманих від сторонніх підприємств, у тому числі комунальних, тощо. На субрахунку 8113 «Матеріальні витрати» ведеться облік матеріальних витрат, які виникають під час надання послуг, виготовлення продукції, виконання робіт, витрат на оплату послуг, отриманих Головним управлінням статистики в Тернопільській області від сторонніх підприємств.

Розглянемо облік витрат установи, пов'язаних із нарахуванням амортизації.

У грудні 2019 року Головним управлінням статистики в Тернопільській області нараховано амортизацію на основні засоби в сумі 25000 грн. Облік цих операції розглянуто в таблиця 2.8.

Таблиця 2.8

Облік амортизації необоротних активів

№ з / п	Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Бухгалтерський облік		
				Дт	Кт	Сума
1	Нараховано амортизацію на основні засоби	Розрахунок амортизації основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів)	17	8014	1411	25 000
2	Наприкінці звітного періоду закрито рахунок витрат	Бухгалтерська довідка	17	5511	8014	25 000

Сформовано за даними Головного управління статистики у Тернопільській області

Облікове забезпечення видатків повинно надавати інформацію про фактичні та касові видатки за КЕКВ, а також за кожним видом послуг, які надаються установою державного сектору.

Окремо повинен забезпечуватися облік таких операцій установ державного сектору як операції з оренди майна бюджетних установ,

одержання інших власних надходжень, ресурси, отримані від інших підприємств, організацій, фізичних осіб для виконання окремих доручень, благодійні внески, гранти, дарунки та пожертвування, благодійні внески та гуманітарна допомога.

Стосовно доходів та витрат установ державного сектору, в Наказі про облікову політику Головного управління статистики в Тернопільській області мають відображатися такі аспекти [53]:

1. Визнання доходів від необмінних операцій: установи можуть визначити підходи щодо визнання доходів від необмінних операцій базуючись на вимогах НП(С)БО 124.

2. Визнання доходу від надання послуг: установи можуть визначити підходи щодо визнання доходів від надання послуг базуючись на вимогах НП(С)БО 124.

3. Перелік та склад статей калькуляції виробничої собівартості продукції (робіт, послуг): установа державного сектору встановлює такий перелік та склад статей за погодженням з вищою за рівнем установою за галузевим підпорядкуванням. При цьому також обов'язково враховуються вимоги НП(С)БО 135, згідно з яким до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) відносяться: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

У Звіті про фінансові результати установами державного сектору наводиться інформація за звітний період про:

- суму нарахованих доходів за обмінними і необмінними операціями;
- суму фактичних витрат, проведених у звітному періоді за обмінними і необмінними операціями;
- фінансові результати діяльності установи державного сектору як профіцит, коли доходи перевищують витрати або дефіцит, коли витрати перевищують доходи.

Висновки до розділу 2

Управління діяльністю Головного управління статистики в Тернопільській області неможливе без правильного та раціонального відображення в системі обліку інформації про доходи, видатки та фінансові результати. Основним плановим фінансовим документом установи є кошторис, який має такі складові: загальний фонд (містить обсяг надходжень із загального фонду бюджету та розподіл видатків за повною економічною класифікацією видатків бюджету на виконання основних функцій або розподіл надання кредитів з бюджету) та спеціальний фонд, який містить обсяг надходжень із спеціального фонду бюджету на конкретну мету та їх розподіл за економічною класифікацією видатків бюджету.

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації щодо доходів та видатків в установах бюджетної сфери визначають НП(С)БОДС 124 «Доходи» та НП(С)БОДС 135 «Витрати», які в бухгалтерському обліку поділяють доходи та витрати на дві групи: за обмінними операціями та за необмінними операціями. При цьому обмінною операцією вважається господарська операція з продажу/придбання активів в обмін на грошові кошти, послуги (роботи), інші активи або погашення зобов'язань, тоді як необмінна операція – це господарська операція, яка не передбачає передачі активів, послуг (робіт) в обмін на отриманий дохід або активи, але може передбачати виконання певних умов.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» змінює термін «видатки» на «витрати».

Інформація відносно доходів та витрат суб'єктів державного сектору узагальнюється та відображається у формі №2-дс «Звіт про фінансові результати». Форма звіту та порядок складання регламентується НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності».

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ СТАТИСТИКИ

3.1 Аналіз економічного потенціалу установи

Найвищий рівень узагальнення облікової інформації у формах фінансової звітності установи державного сектору дозволяє здійснити ретроспективний та перспективний аналіз економічного потенціалу, визначити ефективність господарської діяльності, оцінити рух та інтенсивність використання коштів, розміщених в активах, дати загальну оцінку політиці керівництва установи щодо управління її активами та джерелами їх фінансування. Економічний потенціал установ державного сектору визначається загальним розміром джерел фінансування і дорівнює вартості засобів, що знаходяться у її розпорядженні.

Як відомо, економічний потенціал установи рекомендується визначати на основі таких показників [24]:

середня частка коштів спеціального фонду у загальному обсязі фінансового забезпечення;

середнє зростання доходів установи;

середнє зростання балансової вартості необоротних активів;

коефіцієнт ефективності діяльності установи.

Основною звітною формою, яка використовується для аналізу економічного потенціалу, є баланс установи державного сектору. Інші форми використовують в разі потреби поглиблення аналізу окремих показників. Саме баланс дозволяє оцінити та проаналізувати як майновий, так і фінансовий аспекти установ державного сектору у їх взаємозалежності. Ефективність аналізу значною мірою залежить від того, наскільки звітні дані є достовірними, об'єктивними й реальними. Баланс відображає результат усієї господарської діяльності установи державного сектору за коштами загального та спеціального фондів відповідно до всіх виконуваних програм.

Дослідження економічного потенціалу установи державного сектору здійснюється за майновим і фінансовим аспектами відповідно до методик загального та коефіцієнтного аналізу. Загальний аналіз ґрунтується на застосуванні методичних прийомів вертикального і горизонтального аналізу й спрямований на оцінку динаміки активів, власного капіталу та зобов'язань за абсолютною величиною, складом і структурою. Аналіз економічного потенціалу установи державного сектору містить такі етапи [7]:

- класифікація активів, власного капіталу і зобов'язань;
- оцінка структури активів та джерел їх утворення;
- оцінка динаміки активів, власного капіталу і зобов'язань;
- висновки та розробка заходів щодо поліпшення фінансового стану.

У табл. 3.1 наведено дані щодо динаміки й структури основних складових балансу досліджуваної установи та джерел їх формування.

Таблиця 3.1

Структура та динаміка балансу Головного управління статистики в
Тернопільській області за 2019 рік (грн.)

--

Отже, на початок аналізованого періоду найбільшу питому вагу у

структурі активів займають нефінансові активи – 94,77%, у структурі пасивів – власний капітал – 51,19%. Така структура зумовлена специфікою діяльності досліджуваної установи, а саме – надання статистичних послуг. Зауважимо, що на кінець 2019 року структура балансу Головного управління статистики в Тернопільській області майже не змінилася. А саме: нефінансові активи зросли на 1,01 %; фінансові активи зменшилися на 0,86 %; власний капітал зріс на 5%; зобов'язання зменшилися на 5%. Зміни відбулися у витратах та доходах майбутніх періодів.

Зупинимося детальніше на будові активу балансу досліджуваної установи (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2

Структура та динаміка активу балансу Головного управління статистики в Тернопільській області за 2019 рік (грн.)

--

Виходячи із наведених у таблиці 3.2 даних, зауважимо, що нефінансові активи Головного управління статистики в Тернопільській області протягом

2019 року зросли на 575064 грн. або на 13,01%, тоді як фінансові зменшились на -17078 грн. або на 7,2%. Найбільші зміни відбулися у первісній вартості основних засобів, оскільки їх первісна вартість зросла на 596980 грн. (9,2%), а залишкова – на 413253 грн. (20,90%).

Збільшення первісної вартості основних засобів пояснюється надходженням основних засобів у результаті придбання на суму 104056 грн. та безкоштовного отримання за операціями внутрівідомчої передачі на суму 664361 грн., а також списанням основних засобів внаслідок безоплатної передачі на суму 166 939 грн. (передача адміністративного приміщення у Заліщицькому районі Заліщицькій районній державній адміністрації Тернопільської області на суму 60 622 грн. та першого поверху адміністративного приміщення у Збаразькому районі Головному територіальному управлінню юстиції у Тернопільській області - 106 317 грн. та списанням як непридатні - 4 498 грн.

Поточна дебіторська заборгованість за розрахунками із соціального страхування становить 63 479 грн. – це заборгованість ФСС з ТВП по виплаті допомоги з тимчасової втрати працездатності. Інша поточна дебіторська заборгованість становить 17 794 грн. – це дебіторська заборгованість по доходах. Грошові кошти в казначействі 138 708 грн., з них залишок коштів на спеціальному фонді 138 708 грн.

Зупинимося детальніше на пасиві балансу досліджуваної установи (таблиця 3.3).

Внесений капітал як різниця в сумі 596980 грн. пояснюється змінами, які були описана вище щодо активу балансу, а саме: надходженням основних засобів у результаті придбання на суму 104056 грн. та безкоштовного отримання за операціями внутрівідомчої передачі 664 361 грн., а також списанням внаслідок безоплатної передачі основних засобів на суму 166 939 грн. та списанням як непридатних на суму 4 498 грн. Аналізуючи дані таблиці 3.3, зауважимо, що власний капітал Головного управління статистики в Тернопільській області за 2019 рік був сформований в основному за рахунок

внесеного капіталу, його сума з 6491213 грн. на початок року зросла до 7088193 грн. на кінець року або на 9,2% .

Таблиця 3.3

Структура та динаміка пасиву балансу Головного управління
статистики в Тернопільській області за 2019 рік (грн.)

--

Фінансовий результат зменшився на 54 143 грн. за рахунок списання основних засобів внаслідок безкоштовної передачі на суму 166 939 грн., списання непридатних основних засобів 4498 грн., та списання основних засобів у минулих періодах у сумі 10 698 грн. та дефіциту звітного періоду 236 278 грн.

Поточні зобов'язання за платежами до бюджету становлять 12 378 грн. це заборгованість яка утворилася за рахунок несплати платежів в бюджет по виплатах із тимчасової втрати працездатності. Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці – заборгованість становить 51 101 грн. Дана заборгованість виникла по виплатах із тимчасової втрати працездатності. Поточні зобов'язання за внутрішніми розрахунками кредиторська заборгованість в сумі 2 204 012 грн. пояснюється передачею Держстатом

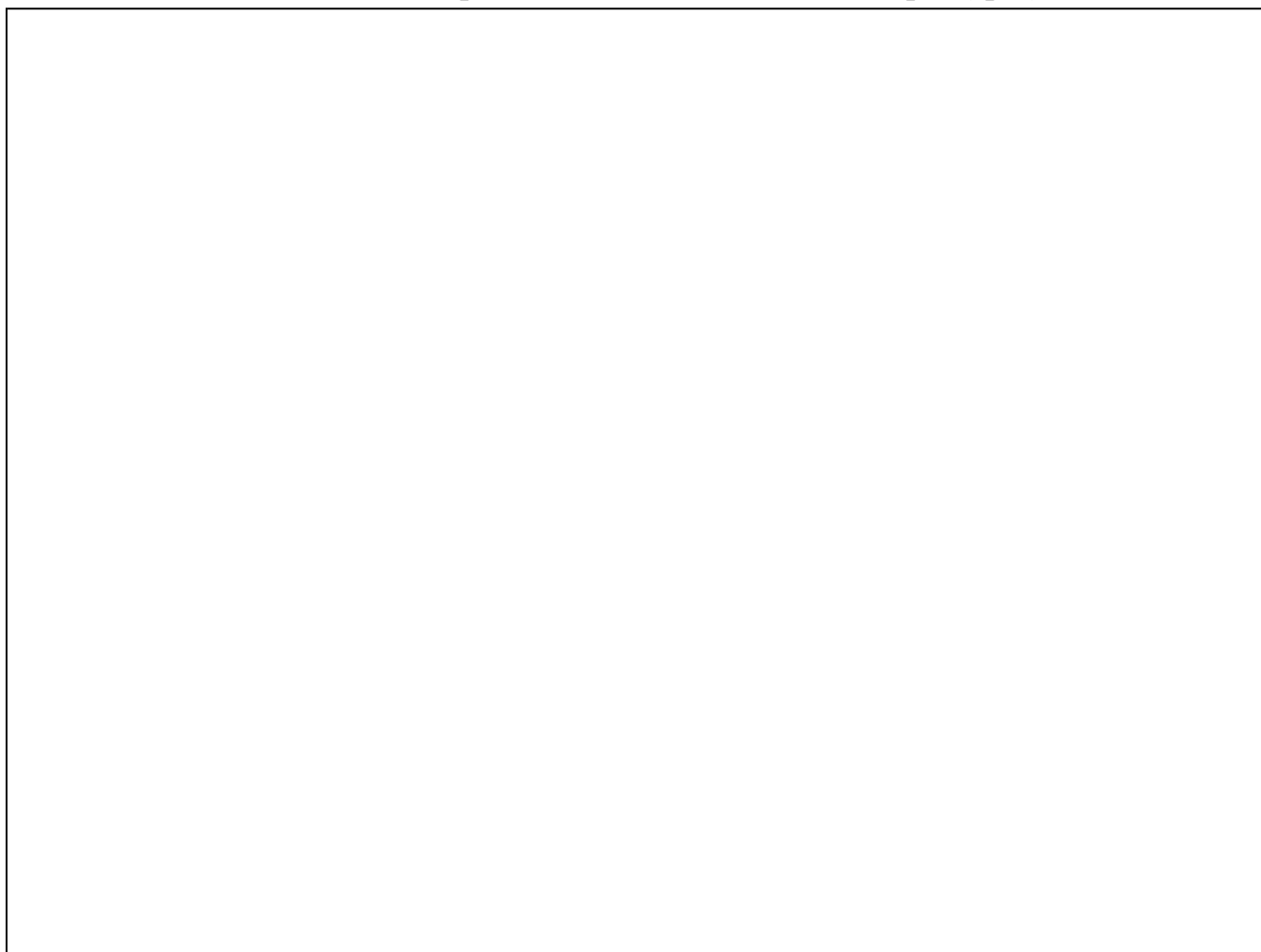
України переписного інструментарію та витратних матеріалів для Всеукраїнського перепису населення. Доходи майбутніх періодів - 17 690 грн. оплата завдатку відповідно до договорів оренди.

Узагальнивши дані щодо динаміки й структури активів Головного управління статистики в Тернопільській області за 2019 рік та джерел їх формування, дозволяє в цілому позитивно оцінити загальне збільшення економічного потенціалу бюджетної установи за рік на 551009 грн. (11,81%).

Для більш детальнішого аналізу необоротних активів доцільно дослідити інформацію, зазначену у формі «Примітки до річної фінансової звітності».

Таблиця 3.4

Структура та динаміка необоротних активів Головного управління статистики в Тернопільській області за 2019 рік (грн.)

Аналіз даних табл. 3.4 та рис. 3.1 показує, що основне місце в складі

необоротних активів займають машини та обладнання, а також будівлі, споруди та передавальні пристрої. Це відповідає специфіці діяльності досліджуваної установи, де важливе значення має створення сприятливих умов для формування статистичної інформації. Позитивним фактором в організації матеріально-технічної бази установи за 2019 рік є загальне збільшення вартості необоротних активів.

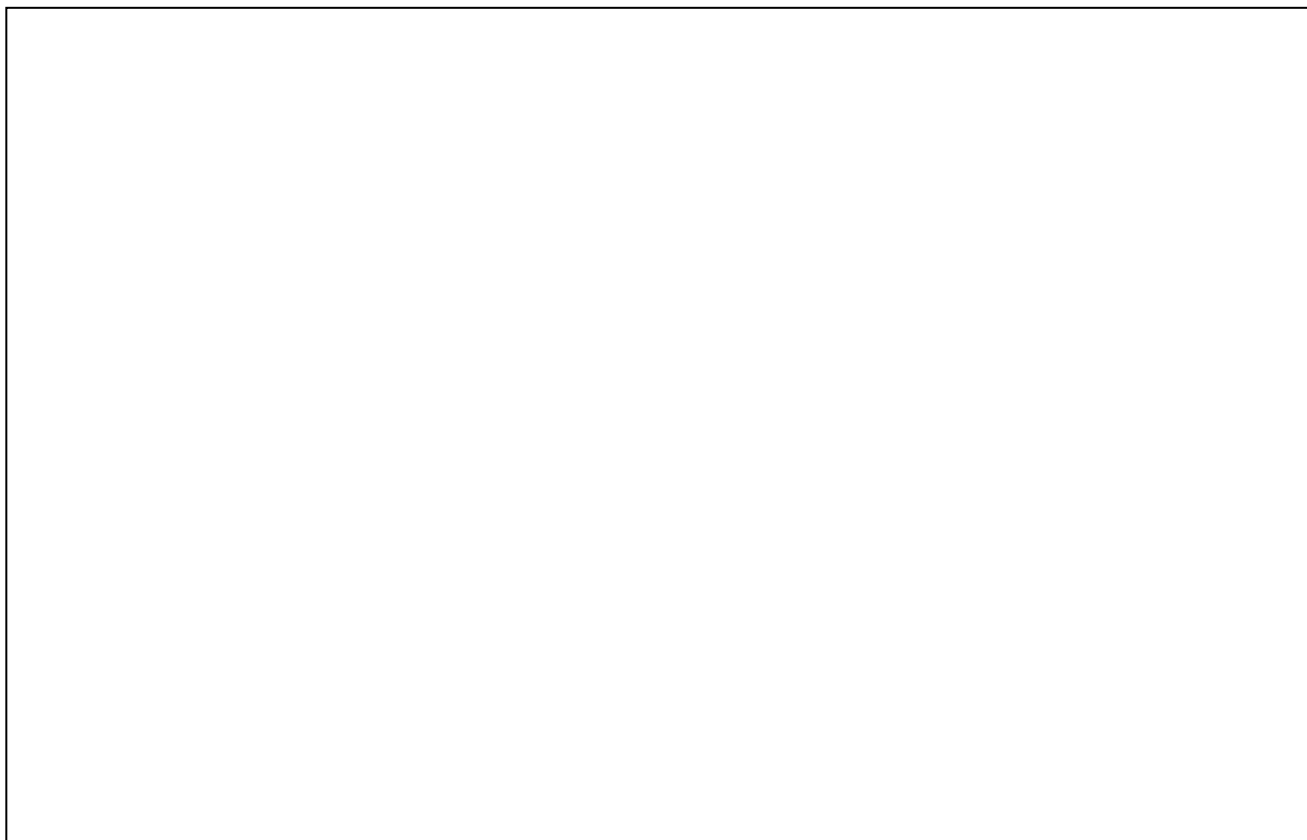

Рис. 3.1 Динаміка необоротних активів Головного управління статистики в Тернопільській області за 2017-2019 роки

Отже, практично за усіма аналізованими показниками наявності різних груп необоротних активів Головного управління статистики в Тернопільській області за досліджуваний період 2017-2019 роки спостерігалось зростання абсолютної вартості активів.

У процесі аналізу необоротних активів вивчається не лише їхній склад, структура, стан, рівень забезпеченості бюджетних установ необоротними активами та їх використання. Особлива увага приділяється також виявленню факторів і конкретних причин зміни якісних параметрів.

Так, у процесі експлуатації необоротних активів установ державного

сектору відбувається їх знос, що являє собою поступове зниження первісної вартості об'єктів обліку, або ж іншими словами – є процесом споживання вартості необоротних активів. Тому дані про знос використовуються для загальної характеристики стану необоротних активів у цілому чи окремих груп.

Таблиця 3.5

Дані для розрахунку зносу необоротних активів Головного управління статистики в Тернопільській області за 2019 рік, грн.

--

В Головному управлінні статистики в Тернопільській області за 2019 рік спостерігається певне «застаріння» основних засобів. За результатами аналізу керівництву установи доцільно було б внести корективи у кошторисні розрахунки майбутнього періоду з метою оновлення основних засобів.

Отож, зросла сума зносу щодо груп:

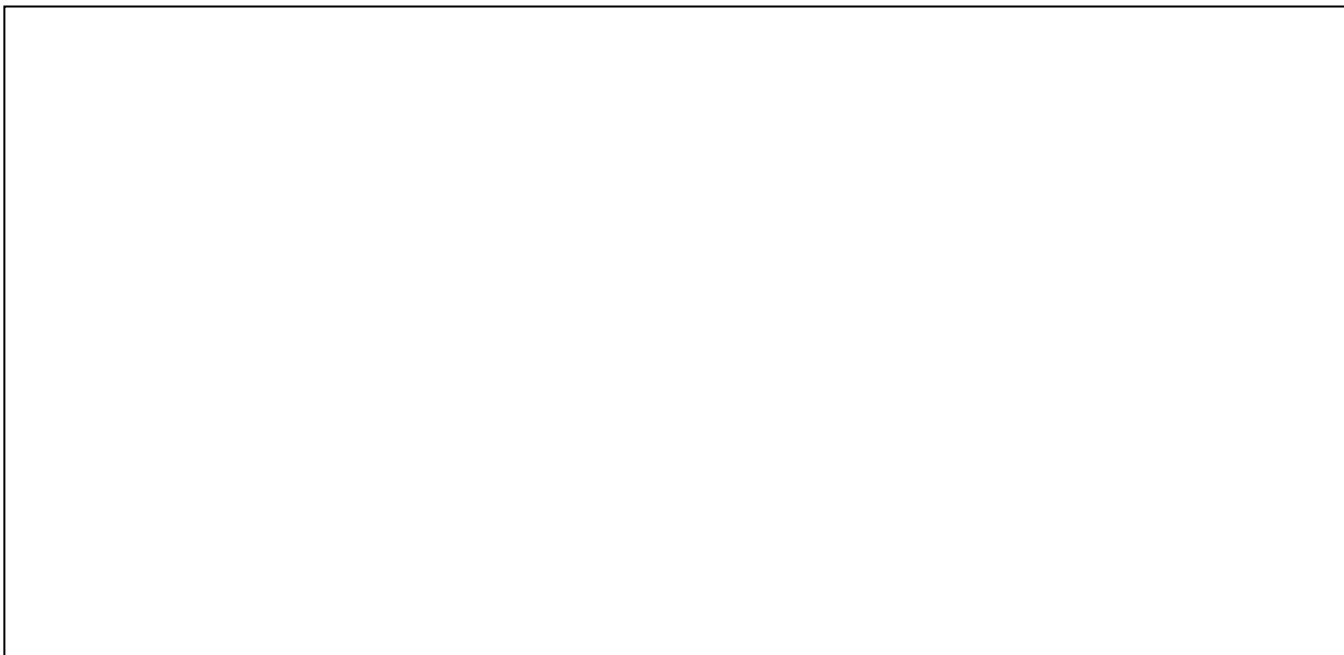
«Машини та обладнання» - 269639 грн.,

«Малоцінні необоротні матеріальні активи» - 14861 грн.;
«Необоротні матеріальні активи спеціального призначення» - 6229
грн.

В загальному сума зносу збільшилася на 183727, що є негативним фактором впливу на ефективність діяльності установи.

Аналіз основних засобів забезпечує оцінку фактичної вартості та питомої ваги кожного виду порівнянням її з даними за минулий рік і планом, а також динаміки змін вартості та питомої ваги машин і обладнання, що є активною частиною основних фондів.

Зауважимо, що на відміну від більшості бюджетних установ, в Головному управлінні статистики в Тернопільській області особливе значення та найбільшу питому вагу займають саме машини та обладнання (68,2%), що зумовленою специфікою діяльності саме цієї установи, адже її діяльність пов'язана із обробкою великих масивів статистичних даних, друком статистичної продукції тощо.

Примітка. Сформовано за даними Головного управління статистики в Тернопільській області

Рис. 3.2. Структура основних засобів Головного управління статистики в Тернопільській області у 2019 році (%)

Технічний стан основних засобів характеризується системою загальних

і часткових показників: коефіцієнтами зносу, придатності, відновлення та вибуття.

Коефіцієнт зносу (K_z) розраховується на початок та на кінець року діленням суми нарахованого зносу на первісну вартість основних засобів:

$$K_z = Z/\Phi,$$

де Z – сума нарахованого зносу основних засобів, тис. грн.;

Φ – первісна вартість основних засобів, тис. грн.

Цей показник відображає стан зносу об'єктів основних засобів і дає можливість зробити попередні висновки щодо необхідності їх відновлення.

Коефіцієнт придатності (K_p) – це відношення залишкової вартості основних засобів до первісної, або різниця між одиницею та коефіцієнтом зносу:

$$K_p = \Phi_z/\Phi_b$$

де Φ_z – залишкова вартість основних засобів, тис. грн;

Φ_b – балансова вартість основних засобів, тис. грн.

Одержаний коефіцієнт показує, яка частина (відсоток) вартості основних засобів придатна до експлуатації.

Коефіцієнти зносу та придатності розраховуються на початок і на кінець звітного періоду (року). Чим менший коефіцієнт зносу (більший коефіцієнт придатності), тим кращий технічний стан основних засобів установи.

За даними табл. 3.6, рівень зносу основних засобів у 2018 році становив 70 %, а у 2017 – 66 %. Це вказує на деяке покращення стану основних засобів установ. Рівень придатності основних засобів за звітний період збільшився на 3 %, тобто споживча вартість основних засобів зросла.

Найвищий рівень зносу мають транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар та інші основні засоби. При цьому транспортні засоби зношені на 100%.

Таблиця 3.6

Коефіцієнт зносу основних засобів Головного управління статистики в
Тернопільській області за 2019 рік

--

Проте зауважимо, що наведені коефіцієнти (відсотки зносу) лише відносно характеризують ступінь зносу основних засобів. Економічний знос основних засобів, який нараховується за нормами зносу та на основі якого виконано розрахунки, не відповідає їх реальному фізичному та моральному зносу, який потрібно оцінювати експертним шляхом.

Рівень фізичного зносу залежить від багатьох факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх. До зовнішніх факторів належать: якість будівельно-монтажних робіт; кліматичні умови; якість й міцність комплектуючих виробів, з яких створено об'єкти основних засобів, тощо. Внутрішніми факторами є: рівень експлуатації основних засобів; їх завантаженість; інтенсивність використання; технічне обслуговування тощо.

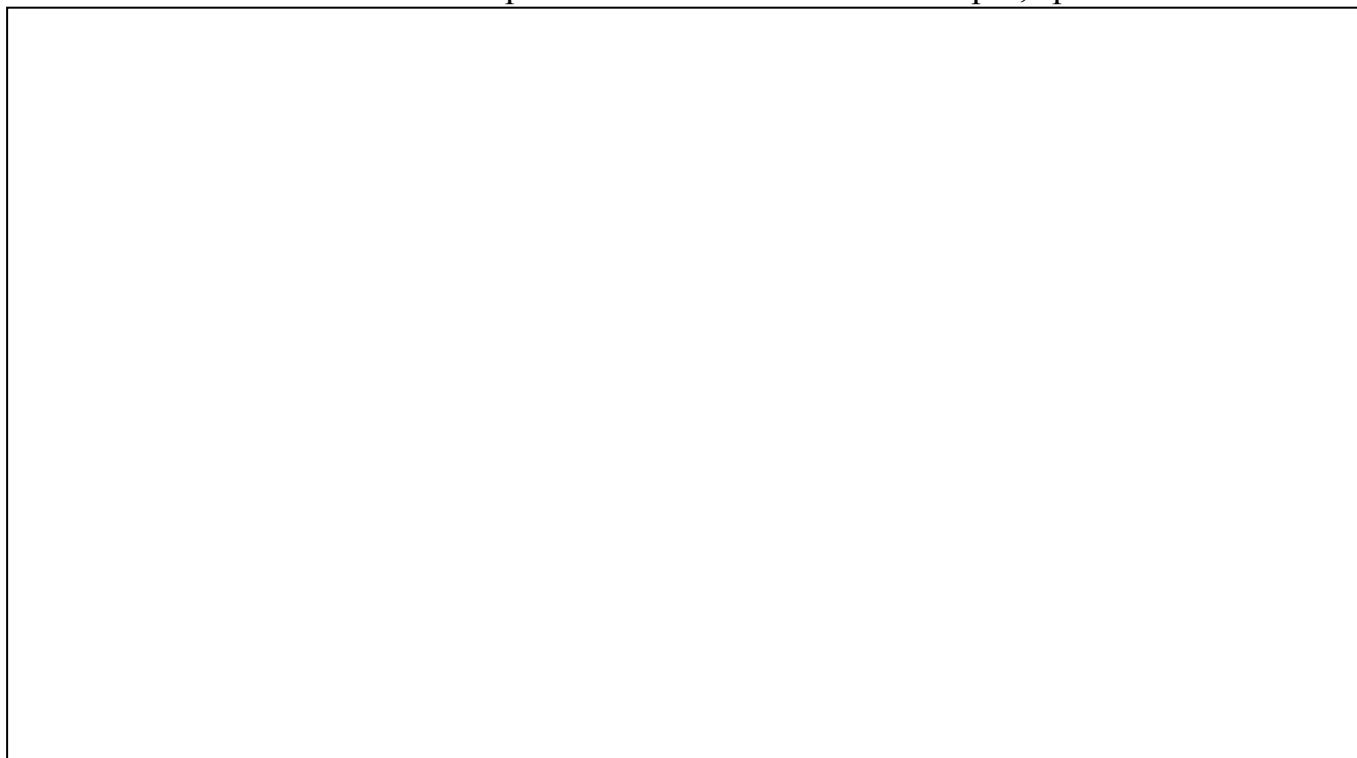
Характерною особливістю основних засобів установ державного сектору є те, що їхня активна частина значною мірою знаходиться під впливом морального зносу і пов'язана з розвитком науки і техніки.

Наступним етапом зупинимося детальніше на оборотних активах установи, а для їх поглибленого аналізу використаємо інформацію, наведену у формі «Примітки до річної фінансової звітності».

Необхідно звернути увагу на збільшення загального розміру залишків виробничих запасів, яке у майбутньому має позитивно вплинути на обсяги діяльності установи та покращення якості послуг і робіт.

Таблиця 3.7

Структура та динаміка виробничих запасів Головного управління статистики в Тернопільській області за 2019 рік, грн.

Структура запасів відповідає профілю установи – обробка та формування статистичної інформації, саме тому найбільшу питому вагу займають малоцінні та швидкозношувані предмети.

Оцінку потенціалу діяльності установ державного сектору доцільно доповнювати оцінюванням їх фінансового стану який охоплює структурно-динамічний, параметричний і факторний аналіз.

Якщо використовувати дані фінансовій звітності, то джерелами інформації для аналізу результатів діяльності установ державного сектору слугують Баланс, Звіт про результати фінансової діяльності. Проте такий аналіз, на нашу думку, не дасть абсолютного уявлення про результати діяльності установи державного сектору, його потрібно доповнювати

аналізом форм бюджетної звітності.

Аналіз дає змогу на підставі фактичних даних сформувати цілісну картину тенденцій у розвитку установи державного сектору, виявити закономірності, відслідкувати вплив певних явищ та подій.

Основними методами аналізу фінансування є вивчення їх динаміки, що дозволяє визначити абсолютні й відносні зміни будь-якої складової надходжень та витрат. Визначення динаміки передуює аналіз структури надходжень до фонду установи.

Проаналізуємо доходи від обмінних та необмінних операцій Головного управління статистики в Тернопільській області (табл. 3.8.)

Таблиця 3.8

Доходи від обмінних та необмінних операцій Головного управління статистики в Тернопільській області за 2018-2019 роки (грн.)

The content of this table is missing from the image

Отже, доходи Головного управління статистики в Тернопільській області у 2018-2019 роках були сформовані виключно за рахунок доходів від обмінних операцій, серед яких найбільшу питому вагу мали бюджетні асигнування 98,74%, доходи від надання послуг (виконання робіт) - 0,14%, інші доходи від обмінних операцій 1,12% .

Аналіз питомої ваги надходжень та витрачань дозволяє визначити структурні зрушення, що відбулися у звітному періоді та виявити найбільш вагомі джерела фінансування. Враховуючи це, зрозуміло, що завдяки

аналізу здійснюється кількісна та якісна характеристика тих змін і відхилень від планових показників, які відбуваються в установах, з'ясовуються їх причини, виявляються резерви та розробляються превентивні заходи з метою усунення виявлених негативних тенденцій на майбутнє.

Рис. 3.3. Структура доходів від обмінних операцій Головного управління статистики в Тернопільській області у 2019 році (%)

Таблиця 3.9

Витрати за обмінними та необмінними операціями Головного управління статистики в Тернопільській області за 2018-2019 роки (грн.)

Отже, витрати Головного управління статистики в Тернопільській області за 2018-2019 роки поділялися на обмінні та необмінні. Якщо вести мову про динаміку витрат, то у 2019 році загальна сума витрат збільшилася на 520302 грн., з них 515252 грн. – збільшення витрат від обмінних операцій, а 5050 – збільшення витрат від необмінних операцій. Негативним показником є збільшення дефіциту бюджету на 88487 грн.

Проаналізуємо динаміку доходів, витрат та дефіциту бюджету за 2017-2019 роки.

Рис. 3.4. Динаміка доходів, витрат та дефіциту бюджету Головного управління статистики в Тернопільській області у 2017-2019 році (тис. грн.)

Отже, протягом аналізованого періоду динаміка витрат і доходів була майже однаковою, оскільки в установах державного сектору ці поняття взаємопов'язані між собою. Нажаль спостерігається дефіцит бюджету.

Кошторисом загального фонду ГУС у Тернопільській області передбачено видатки на 2019 рік на загальну суму 37818847 грн., з яких:

КПКВК 1207010 «Керівництво та управління у сфері статистики» - 34481327 грн.; КПКВК 1207020 «Статистичні спостереження та переписи» - 3157560 грн.;

КПКВК 1207030 «Щоквартальна плата домогосподарствам за ведення записів доходів, витрат та інших відомостей під час проведення обстеження умов їх життя» - 179960 грн.

Кошторисом спеціального фонду ГУС у Тернопільській області передбачено видатки на 2019 рік за КПКВК 1207010 «Керівництво та управління у сфері статистики» - 420 334 грн., з яких 88 573 грн. - ККДБ 25010100 - плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю; 331 761 грн. - ККДБ 25010300 - плата за оренду майна бюджетних установ.

Як бачимо, питома вага загального фонду у структурі фінансування Головного управління статистики в Тернопільській області є суттєво більшою, що зумовлює залежність від надходження бюджетних коштів, складність самофінансування. В той же час, органи статистики мають можливість розширювати спектр надання платних послуг, наповнювати кошти спеціального фонду.

Параметричний аналіз кошторису дає можливість установам державного сектору обґрунтовано планувати статті кошторису. Для цього:

- визначають співвідношення показників діяльності, які впливають як на структуру, так і на виконання кошторису;

- досліджують значення таких співвідношень, характерні для періодів ефективного виконання кошторису (зокрема, формування кредиторського сальдо за рахунками «Результат виконання бюджетів» і «Результат виконання кошторису»);

- розраховують статті кошторису із застосуванням цих співвідношень, плануючи певний рівень показників (коефіцієнтів).

Показниками, на підставі яких доцільно проводити параметричний аналіз виконання кошторису, можуть бути:

- касові та фактичні видатки звітного періоду за фондами та в цілому по установі;

- доходи загального та спеціального фондів;

- сума власного капіталу установи;

- сума валюти балансу;

- обсяги викопаних робіт (якщо це передбачено основною статутною діяльністю);
- середньоспискова чисельність працівників за відповідний період та ін.

Зупинимося детальніше на елементах витрат Головного управління статистики в Тернопільській області (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Елементи витрат за обмінними операціями Головного управління статистики в Тернопільській області

--

Отже, загальна сума витрат у 2019 році збільшилася на 515252 грн., це, перш за все, пов'язано як із збільшенням фінансування, так і з зростанням обсягів діяльності установи.

Найбільшу питому вагу у структурі витрат мають такі:

Витрати на оплату праці - 79,05%;

Відрахування на соціальні заходи - 16,93%;

Інші витрати мають менше 3%, зокрема: матеріальні витрати - 2,97%, амортизація - 0,91%, інші витрати - 0,14%. Така структура витрат притаманна більшості установ державного сектору.

3.2 Контроль в діяльності установ державної статистики

До нормативних документів, які регулюють порядок контролю діяльності установ державного сектору можна віднести такі документи: наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р. «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань», (Положення № 879) [77], яке відноситься до внутрішнього контролю і поєднав у собі дві інструкції з інвентаризацій: «Інструкцію по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків» та «Інструкцію з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ».

На даний час саме цей нормативний документ застосовується юридичними особами, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності (крім банків), а також представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності.

У Положенні 879 детально прописані основні правила організації та проведення інвентаризації (2 розділ) і окремо розроблено порядок інвентаризації активів та зобов'язань (3 розділ): основних засобів, нематеріальних активів, капітальних інвестицій, запасів, біологічних активів, готівки, грошових коштів та їх еквівалентів, бланків документів суворої звітності, дебіторської та кредиторської заборгованостей, витрат і доходів майбутніх періодів, забезпечень та резервів [77].

На наш погляд, Положення 879 не дає можливості повністю врахувати специфіку діяльності установ державного сектору, саме тому бланки документів для бюджетних установ розроблено і затверджено окремо Наказом Міністерства фінансів України від 17.06.2015 № 572 «Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації».

Для підтвердження достовірності показників бухгалтерського обліку та річної фінансової звітності перед її формуванням проводиться

інвентаризація, яка є обов'язковою, якщо йде мова про завершення року.

За непроведення неодмінної інвентаризації законодавством передбачено як дисциплінарну так й адміністративну відповідальність.

Інвентаризацію кожного об'єкта установи варто проводити з урахуванням спеціальних строків, які визначені установою самостійно, але в терміни починаючи з 1 жовтня, але не пізніше 31 грудня. Отож завершити всі контрольні процедури потрібно до кінця звітнього року.

Під час щорічної інвентаризації бюджетні установи, як і комерційні підприємства, повинні перевіряти всі наявні об'єкти обліку. Тому таку річну інвентаризацію називають суцільною, тобто такою, що охоплює всі види зобов'язань й активів установи, незалежно від їхнього місцезнаходження. Тобто головна характерна особливість щорічної інвентаризації полягає в тому, що вона є суцільною за обсягом й охоплює всі види зобов'язань та всі активи установи незалежно від їх місцезнаходження [77].

До того ж, інвентаризації підлягають активи та зобов'язання, що обліковуються на позабалансових рахунках, зокрема цінності, що не належать установі, але тимчасово перебувають і її використуванні, розпорядженні або на зберіганні, умовні активи й зобов'язання установи (застави, гарантії, зобов'язання тощо), бланки документів суворої звітності, та інші активи. Загалом, сам процес інвентаризації, описаний у Положенні 879, суттєво не змінився протягом останніх років. На нашу думку, головна мета інвентаризації – підтвердження наявності, стану та відповідності критеріям визнання й оцінки активів і зобов'язань установи для подальшого відображення фактичної інформації у фінансовій та бюджетній звітності.

Положення № 879 чітко окреслює випадки, у яких проведення інвентаризації діяльності Головного управління статистики в Тернопільській області обов'язкове. Розглянемо їх в таблиці 3.11.

Пунктом 10 Положення № 879 терміни проведення інвентаризації для різних видів активів установ державного сектору є різними. Розглянемо їх в таблиці 3.12 [77].

Таблиця 3.11

Випадки обов'язкового проведення інвентаризацій

Випадки у фінансово-господарській діяльності установ	Умови та терміни проведення
Складання річної фінансової звітності	Проводиться до дати балансу у визначений період
Передача майна бюджетної установи в оренду; передача бюджетної установи до сфери управління іншого органу управління, крім передачі в межах одного органу управління	На дату передачі
Зміна матеріально відповідальних осіб; за колективної (бригадної) матеріальної відповідальності: зміна керівника колективу (бригадира); вибуття з колективу (бригади) більше половини його членів; на вимогу хоча б одного члена колективу (бригади)	На день приймання-передачі справ в обсязі активів, які перебувають на відповідальному зберіганні
Установлення фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей	На день встановлення факту
За судовим рішенням або на підставі належно оформленого документа органу, який відповідно до закону має право вимагати проведення такої інвентаризації	У термін та в обсязі, зазначених у належно оформленому документі цих органів, але не раніше дня отримання відповідного документа
Техногенна аварія, пожежа чи стихійне лихо	На день після закінчення явищ
Припинення діяльності установи	-
Одержання відмови постачальника задовольнити претензію щодо недовантаження товарів або одержання від покупця претензії щодо недовантаження товарів	Проводиться вибіркова інвентаризація тих товарів, на які заявлені вказані претензії

Із річною інвентаризацією потрібно завершити до дати балансу. А враховуючи тримісячний період для перевірки необоротних активів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей, витрат і доходів майбутніх періодів, зобов'язань, розпочинати її ліпше вже після 1 жовтня звітного року.

Строки та періодичність проведення інвентаризації для певних видів активів і зобов'язань можна визначити окремим наказом керівника на початку року або в обліковій політиці установи державного сектору.

Отож хоча конкретні строки інвентаризації встановлює керівник установи державного сектору, вони все ж не можуть перевищувати строки, визначені Положенням № 879 [77].

Таблиця 3.12

Періодичність та строки проведення інвентаризації активів та зобов'язань

Види активів та зобов'язань	Період проведення
Необоротні активи (крім незавершених капітальних інвестицій, об'єктів основних засобів, які на момент інвентаризації перебуватимуть поза установою); запаси (крім незавершеного виробництва та напівфабрикатів, інших матеріальних цінностей, які на момент інвентаризації перебуватимуть поза установою); поточні біологічні активи; дебіторська та кредиторська заборгованості; витрати і доходи майбутніх періодів; зобов'язання (крім невикористаних забезпечень, розрахунків з бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування)	3 місяці до дати балансу перед складанням річної фінансової звітності
Незавершені капітальні інвестиції, незавершене виробництво, напівфабрикати, фінансові інвестиції, грошові кошти, кошти цільового фінансування, зобов'язання у частині невикористаних забезпечень, розрахунки з бюджетом та з відрахувань на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	2 місяці до дати балансу перед складанням річної фінансової звітності
Об'єкти основних засобів, які на дату інвентаризації перебуватимуть поза установою	До тимчасового вибуття з установи
Земельні ділянки, будівлі, споруди та інші нерухомі об'єкти	1 раз на три роки
Інструменти, прилади, інвентар (меблі) – за рішенням керівника установи: всі зазначені об'єкти; не менше 30% усіх зазначених об'єктів	Протягом 3 років; щороку
Музейні цінності – за рішенням центрального органу виконавчої влади	За встановленими зазначеним органом строками
Бібліотечні фонди – за рішенням керівника установи за встановленим ним графіком	Протягом року
Книжкові пам'ятки: у т. ч.: за наявності обсягу від 100 до 500 тис. од. – охоплюється не менше 20% од.; за наявності обсягу понад 500 тис. од. – охоплюється не менше 10% од.	Щороку; щороку (весь обсяг – протягом 5 років); щороку (весь обсяг – протягом 10 років)
Дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння, які містяться у приладах, обладнанні та інших виробках	Одночасно з інвентаризацією цих приладів, обладнання та інших виробів
Об'єкти державної власності	1 раз на рік або позапланово

Керівник Головного управління статистики в Тернопільській області призначає, відповідальних за перевірку активів і зобов'язань, які будуть працювати у складі інвентаризаційної комісії. Проте, членом

інвентаризаційної комісії може стати не кожен працівник установ. Зауважимо, що Положення № 879 описує коло потенціальних претендентів, якими можуть бути [77]:

представники апарату управління;
бухгалтерської служби (зокрема, централізованої бухгалтерії);
досвідчені працівники установи, знайомі з об'єктом інвентаризації, цінами та первинним обліком.

Керівником комісії як правило є керівник установи, який очолює інвентаризаційну комісію. Якщо установа велика, має багато активів, які зосереджено в різних місцях, тоді не обійтися без створення робочих інвентаризаційних комісій. Саме такі комісії можуть виконувати інші обов'язки, наприклад:

перевіка безпосередньо у місцях зберігання чи виробництві всіх активів;

фіксація виявлених результатів, а при виявленні нестачі чи лишки - розробка пропозицій для їх зарахування;

проведення списання нестач, які виникли в межах природного убутку;
оформлення актів та протоколу.

Члени інвентаризаційної комісії скеровуватимуть роботу робочої групи, скеруватимуть весь процес, проконтролюють оформлення документів.

Результати інвентаризації також оформляють за чітко визначеним Постановою порядком. Щоб зареєструвати наявність, стан та провести оцінку активів (які обліковуються на балансі установи, числяться на позабалансових рахунках), вживають інвентаризаційні описи. Ці описи (без поправок та підчисток) повинні підписати усі члени інвентаризаційної комісії (або робочої інвентаризаційної групи) й матеріально відповідальні особи установи. Інформацію щодо готівки, грошових документів, бланки документів суворої звітності, фінансових інвестицій відображають в акті інвентаризації [77]. Також фіксують повноту відображення:

грошових коштів на рахунках у Казначействі (банку);

дебіторської та кредиторської заборгованостей;
зобов'язань;
коштів цільового фінансування;
витрат, доходів майбутніх періодів;
забезпечень (резервів), які створюються відповідно до вимог НП(С)БОДС та інших актів законодавства.

Потім інвентаризаційні акти та описи передають до бухгалтерської служби, щоб там на їх основі перевіряли, чи правильно результати відображено в бухгалтерському обліку.

Бухгалтерська служба установи формує звіряльні відомості активів і зобов'язань, вказує розбіжності між фактичними даними в обліку й даними з інвентаризаційних актів та описів.

Саме для цього вкрай важливо правдиво відобразити в обліку результати цієї процедури. Ідеальний збіг між даними бухгалтерського обліку й фактичним даним про наявність активів і зобов'язань, проте так трапляється дуже рідко. Найчастіше інвентаризаційна комісія виявляє розбіжності, які зрештою потрібно врегулювати. Зупинимося детальніше на можливих результатах інвентаризації.

Виявлені лишки майна установи державного сектору підлягають оприбуткуванню, так, лишки необоротних активів оприбутковують за їх справедливою вартістю. Зайві виробничі запаси, які виявлені під час інвентаризації, оприбутковують за їх чистою вартістю реалізації або ж за оцінкою можливого використання, якщо установа має бажання у майбутньому використовувати такі запаси. Оцінити виявлені активи можна складом інвентаризаційної комісії установи державного сектору. Здійснювати незалежну експертну оцінку в такому випадку не обов'язково. Оцінку запасів можна провести за ринкової вартістю для певних видів та найменувань аналогічних матеріальних цінностей. Результати оцінки активів, які були виявлені в процесі інвентаризації, треба зафіксувати в акті довільної форми. Одночасно з другими матеріалами інвентаризації даний акт буде

підставою для оприбуткування надлишків, які виявлено.

Разом з тим зауважимо, що відображення надлишків в обліку установи державного сектору потребує врахування особливостей бюджетного процесу, наприклад потрібно:

відкоригувати планові показники спеціального фонду кошторису в частині власних надходжень (підгрупа 4 першої групи);

скласти довідку про надходження в натуральній формі (додаток 38 до Порядку № 1407 – для держбюджету або додаток 27 до Порядку № 938 – для місцевого бюджету) і подати її до Казначейства до закінчення звітного місяця.

Розглянемо умовний приклад, оскільки в діяльності Головного управління статистики в Тернопільській області за аналізований нами період фактів нестач або лишків виявлено не було.

Наприклад, під час проведення щорічної інвентаризації комісія установи виявила актив, який не обліковується на балансі установи. Комісією було прийнято рішення оцінити його на основі довідки суб'єкта оціночної діяльності за справедливою вартістю 2700 грн. й оприбуткувати його для подальшого використання в діяльності установи.

Таблиця 3.12

Облік результатів інвентаризації бюджетної установи

№	Зміст операції	Первинні документи	№ МО	Бухгалтерський облік		
				Дт	Кт	Сума
1	Оприбутковано актив, раніше не врахований на балансі	Протокол інвентаризаційної комісії, довідка про надходження в натуральній формі	4	1113	2117	2 700
2	Відображено дохід у сумі вартості оприбуткованого активу		3, 14	2313	7112	2 700
3	Відображено касові видатки		3, 4	2117	2313	2 700
4	Відображено збільшення внесеного капіталу на суму оприбуткованого кондиціонера		17	7112	5111	2 700
5	Відображено суму нарахованої на кондиціонер амортизації (50 %)				8114	1412
6	Наприкінці звітного періоду закрито рахунок: - витрат на суму нарахованої амортизації	Бухгалтерська довідка		5511	8114	1 350
	- доходів на суму оприбуткованого активу			7112	5511	2 700

На практиці мають місце непоодинокі випадки повернення протягом ревізії до перевірки дотримання кошторисної дисципліни, у разі виявлення порушень з інших питань програми ревізії. Тобто перевірка використання і збереження державних фінансових ресурсів може тривати протягом всієї ревізії.

Слід відмітити, що перевірка казначейських операцій проводиться по всіх відкритих бюджетною установою рахунках в органах ДКСУ. Перевіркою встановлюється наявність усіх казначейських (банківських) виписок за кожним рахунком та всіх додатків до виписок (платіжних доручень, рахунків тощо), які засвідчують здійснення відповідних операцій. Також перевіряється правильність відображення в меморіальних ордерах № 2 та № 3 всіх операцій щодо надходження коштів (отримання асигнувань) та витрачання коштів за всіма реєстраційними (особовими) рахунками в органах Державної казначейської служби (поточними рахунками в установах банків), що відображені в щоденних виписках з відповідних рахунків, з доданням до них підтвердних документів (платіжних доручень тощо).

Крім того, перевіряється наявність підстав для проведення видаткових операцій установ державного сектору, зокрема:

наявність належно оформлених платіжних доручень;

наявність на платіжних документах необхідних підписів осіб бюджетної установи, уповноважених на підписання банківських та розрахункових операцій;

наявність документів, відповідно до яких здійснюється платіж, рахунок, рахунок-фактура, заявка на перерахування коштів на карткові рахунки чи інші документи, які є підставою для здійснення платежу.

Під час проведення перевірки цільового спрямування коштів досліджується правильність віднесення здійснених платежів на видатки за відповідним кодом економічної класифікації видатків.

Перевірку цільового використання також здійснюють на предмет відповідності змісту операцій щодо витрачання коштів з рахунків бюджетної

установи цілям бюджетної програми та напрямам, визначеним паспортом бюджетної програми.

Окремо перевіряється правильність використання власних надходжень бюджетних установ, оскільки вони (залежно від груп таких надходжень) мають різні цілі використання.

Висновки до розділу 3

Саме система управління установами державного сектору в Україні є основою забезпечення сталого розвитку України та гарантованого виконання соціальних зобов'язань перед її громадянами. Наявність в країні ефективної системи управління установами державного сектору є запорукою стабільності бюджетної системи, а також загальної фінансової безпеки та стійкого економічного зростання.

Протягом останніх років в напрямі до побудови системи управління та контролю в державному секторі в цілому та в бюджетних установах зокрема, було виконано значну частину завдань з реформування галузі державних фінансів і, як наслідок, досягнуто істотних позитивних результатів.

За допомогою методів та прийомів економічного аналізу можна не лише вивчити її потенціал, але й спрогнозувати перспективи функціонування, визначити проблеми діяльності, відрегулювати фінансові потоки, знайти резерви додаткових коштів та підвищення ефективності самої діяльності.

Ключовим завданням реформування контролю є запровадження в органах державного сектору внутрішнього контролю, що базується на відповідальності та підзвітності керівника установи та управління ризиками. Стратегія побудови внутрішнього фінансового контролю є гарантією впевненості керівника установи державного сектору в правильності прийняття управлінських рішень, а для управлінців усіх рівнів і внутрішніх контролерів – допомогою у їхній щоденній роботі при оцінюванні внутрішнього контролю.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене у кваліфікаційній роботі дослідження дозволяє стверджувати, органи державної статистики виконують три типи державних функцій: правовстановлюючі – нормативне та правове регулювання в сфері офіційного статистичного обліку; правозастосовні – формування офіційної статистичної інформації про соціальні, економічні, демографічні, екологічні та інших суспільних процесах в державі та координація діяльності в сфері офіційного статистичного обліку; контрольні – контроль в сфері офіційного статистичного обліку в порядку і випадках, встановлених законодавством України.

Крім реалізації державної політики у сфері статистики, установи органів статистики забезпечують ефективне, результативне й цільове використання бюджетних коштів; організовують планово-фінансову роботу; здійснюють контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів; забезпечують організацію та ведення бухгалтерського обліку; організовують ведення діловодства та роботу з укомплектування, зберігання, обліку та використання архівних документів у порядку, встановленому чинним законодавством.

В цілому особливості діяльності органів державної статистики, які впливають на ведення обліку та контролю, тісно пов'язані із їх основними завданнями, а саме: забезпечення надійності та об'єктивності статистичної інформації; забезпечення доступності, гласності й відкритості статистичної інформації, її джерел та методології складання. На статистику повною мірою поширюються вимоги реформування бухгалтерського обліку, звітності, бюджетної класифікації, фінансової та податкової систем, що впливають з особливостей системи національних рахунків та методики статистичних спостережень й узагальнення даних.

Виходячи з того, що доходи і видатки складають основу діяльності установ державного сектору, нами в роботі найбільшу увагу було приділено саме доходам та видаткам Головного управління статистики в Тернопільській

області.

Для установ державного сектору надзвичайно важливо визначитися якою є операція – обмінною чи необмінною, оскільки саме від цього залежить вибір субрахунків для відображення в обліку установи витрат та доходів за певною операцією. Ознаки обмінних та необмінних операцій визначено в окремих НП(С)БОДС та в інших нормативних документах із бухгалтерського обліку. Узагальнивши їх, нами наведено рекомендації щодо оцінки господарських операцій для їх відображення в обліку розпорядників бюджетних коштів. Так, до доходів розпорядників бюджетних коштів від обмінних операцій належать: бюджетні асигнування; доходи від надання послуг; доходи від продажу; фінансові доходи; інші доходи від обмінних операцій. Така класифікація узгоджується з визначенням доходів від обмінних операцій, наведеним у НП(С)БОДС 124 «Доходи».

Зазначимо, що в силу своєї специфіки доходи, грошові кошти та видатки загального та спеціального фонду є досить різними, проте чинним Планом рахунків не передбачені окремі рахунки (субрахунки) для обліку цих об'єктів, а лише поділ на доходи і витрати за обмінними та необмінними операціями. Для узгодження рахунків з обліку коштів загального та спеціального фонду, а також КЕКВ нами побудовано організаційну схему узгодження рахунків з обліку коштів, доходів, видатків та визначення фінансового результату.

Керівник є відповідальним за систему внутрішнього контролю в установі, при цьому це його пряма відповідальність. Керівники фінансового, бухгалтерського підрозділів не несуть прямої відповідальності за впровадження заходів внутрішнього контролю. Їх роль полягає у сприянні керівнику установи щодо розробки стандартів, забезпечення інформацією, наданні рекомендацій та, за необхідності, забезпечення аналітичної підтримки. Саме керівник бюджетної установи відповідальний за використання бюджетних коштів, взяті зобов'язання відповідно до визначених цілей та завдань, здійснення діяльності відповідно до визначених

стандартів у економічний, ефективний та результативний способи.

Внутрішній контроль – це комплекс заходів, що застосовуються керівником для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, завдань, планів і вимог щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ. Разом з тим, внутрішній контроль – це інструмент управління, що дозволяє керівництву органів державного і комунального сектору перевірити стан виконання завдань органу. Це динамічний цілісний процес, що постійно адаптується до змін, які зазнає орган державного сектора. Основою внутрішнього контролю (за термінологією ЄС фінансове управління і контроль) є відповідальність керівника за управління та розвиток органу в цілому.

Здійснення управління установою державного сектору неможливе без аналітичної обробки інформації про її діяльність. Тому нами був проведений детальний аналіз економічного потенціалу Головного управління статистик в Тернопільській області з метою його оцінки та визначення «вузьких місць» і окреслення перспектив розвитку.

Розроблена Міністерством фінансів Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року має вирішальне значення для подальшого підвищення якості, повноти та достовірності даних фінансової звітності, на основі яких приймаються управлінські рішення у сфері державних фінансів. Втілення в життя положень Стратегії дозволить створити до 2025 року єдиний інформаційний простір в бухгалтерського обліку у державному секторі, що удосконалити управління державними фінансами, стратегічним бюджетним плануванням на середньостроковий та довгостроковий періоди, системою контролю за процесом виконання бюджету.

Список використаних джерел

1. Атамас О.П., Атамас П.Й. Проблеми нормативного регулювання обліку витрат бюджетних установ за НП(С)БОДС. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 13. С. 1297-1301.
2. Атамас П. Й. Облік у бюджетних установах: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
3. Акімова О. В., Гаврилюк Л. О. Проблеми бухгалтерського обліку в державному секторі в умовах модернізації. *Научний Вестник ДГМА*, 2017. № 2. С. 128-132.
4. Амбарчян М. С. Методика обліку доходів і витрат розпорядників бюджетних коштів. *Економічний форум*, 2016. № 3. С. 299-304. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_3_46.
5. Амбарчян М. С. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: структура та нові концептуальні поняття. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки, 2015. № 3. С. 12-17. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2015_3_4.
6. Бабенко Л. В., Яременко О. О. Основні напрямки обліково-аналітичних процедур та проведення аналізу виконання кошторису доходів і видатків у митних органах. URL : https://www.google.ru/url?s=web&cd=1&ved=0ahUKEN-Fvamsue_2012_1_19.pdf
7. Болух М. А., Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ: Навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2008. 344 с.
8. Бугаєнко В.Г. Дослідження системи інформаційного забезпечення державного фінансового аудиту діяльності бюджетних установ. *Економіст*, 2010. №1. С.24-28.
9. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. За заг. ред. М.Г. Михайлова. Київ: ЦУЛ, 2011. 384 с.
10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
11. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ : Знання, 2006. 293 с.

12. Бюджетний менеджмент: підруч. За заг. ред. В. М. Федосова. Київ : КНЕУ, 2004. 864 с.
13. Верига Ю.А., Гладких Т.В., Атюх О.В., Кулявець Н.О., Мілька А.І. Облік у бюджетних установах : навч.посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2012. – 592 с.
14. Гевлич Л.Л. Наявні результати та перспективи подальшого реформування вітчизняного бюджетного обліку / Л.Л. Гевлич, І.І. Гевлич // *Фінанси, учет, банки*. – 2014. – № 1 (20). –С. 84–91.
15. Гізатулін М. Б. Проблеми та перспективи розвитку електронного документування в бухгалтерському обліку суб'єктів державного сектору. *Незалежний аудитор*, 2014. № 7. С. 68-72. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Na_2014_7_13.
16. Голубінка Ю.М. Економічний зміст категорії суб'єкт господарювання державного сектору економіки. *Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси*, 2012. Вип. 9(1). С. 230-236. URL : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9\(1\)__34.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnof_2012_9(1)__34.pdf)
17. Горковенко І. В. Бухгалтерський облік бюджетних установ: стан та перспективи реформування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск №9 (Ч.2). С. 176 – 179. URL : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09/92.pdf
18. Господарський кодекс від 16.01.2003, № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
19. Грицак Н. Ю., Мельничук С. Г. Оновлені позиції бухгалтерського обліку в бюджетних установах України. *Фінанси, облік і аудит*. 2015. Вип.2 (26). С. 190-204.
20. Джога Р.Т., Свірко С.В., Сінельник Л.М. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Підручник. Київ: КНЕУ, 2003. 483 с.
21. Джога Р.Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2001. 250 с.

22. Дригваль С. А. Організація контролю за виконанням місцевого бюджету. *Управління розвитком*. 2013. № 12. С. 140-142. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2013_12_63.pdf

23. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.

24. Заросило А. Методичні підходи аналізу доходів і витрат розпорядниками бюджетних коштів. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації : міжнар. наук. журн.*, 2017. Вип. 3-4. С. 95-104.

25. Зорій М. Н. Адаптація Плану рахунків в бюджетних установах до вимог стандартизації обліку в державному секторі економіки. *Вісник ОНУС*. 2015. С. 182–185.

26. Зорій Н.М., Мельник Н.Г. Контроль в бюджетній сфері. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 160 с.

27. Зорій Н. М., Мельник Н. Г. До питання вдосконалення інструментарію бюджетного контролю. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка*, 2013. Вип. 23. С. 161-164. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_23_33.

28. Зубілевич С. Я., Позняковська Н. М. Нові стандарти бухгалтерського обліку у державному секторі України: проблеми запровадження. *Вісник НУВГП. Економіка : зб. наук. праць*. Рівне : НУВГП, 2016. Вип. 2(74). С. 61–72.

29. Зубілевич С. Я., Позняковська Н. М. Аналіз засад фінансової звітності в державному секторі України за національним законодавством та міжнародними стандартами. *Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Економіка; зб. наук. пр.* Ужгород, 2018. Вип. 2(52). С.235-241.

30. Игнатенко Н. Н. Развитие системы бухгалтерского учета и отчетности в бюджетных организациях в соответствии с международными стандартами. *Економіка та держава*. Київ, 2017. № 4. С. 21–23.

31. Кемарська Л.Г. Проблеми методології бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 20, частина 2. С. 28-32

32. Китайчук Т. Г. Модернізація бухгалтерського обліку в державному секторі: проблеми перехідного періоду. *Вісник Економіка. Фінанси. Менеджмент актуальні питання науки і практики*, 2017. Випуск 7 (23). С. 106–117.

33. Кладницька Т. А. Основні напрямки реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у бюджетній сфері. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*, 2009. № 6. Т. 1. С. 156–159.

34. Класифікація інституційних секторів економіки України, прийнято та надано чинності наказом Держкомстату України від 18 квітня 2005 р. № 96. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097609-04/sp:head>

35. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2007. 640 с.

36. Комарницький І.Ф. Економічна теорія: курс лекцій. Чернівці: Рута, 2006. 334 с

37. Котова С.С. Касові та фактичні видатки бюджетних установ: їх суть та економічне значення. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 2. С. 37-45.

38. Кравченко О.В. Доходи і видатки бюджетних установ у вітчизняній обліковій політиці. *Бухгалтерський облік*, 2010. № 28. С. 6-7.

39. Кубік В.Д. Побудова ефективної моделі облікової політики підприємства – запорука ефективного управління і стратегічного розвитку. Інформаційне забезпечення управління підприємством в умовах сталого розвитку: монографія. за ред. Н. О. Лоханової. Херсон: Грінь Д.С., 2016. С. 4-20.

40. Кугай І. В. Бухгалтерський облік доходів і видатків суб'єктів державного сектору: національні особливості та зарубіжні тенденції. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 9(1). С. 113-117. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_9\(1\)__26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_9(1)__26).

41. Кукса І.М., Синько Н.В. Удосконалення управління бюджетними ресурсами органами державного казначейства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*, 2011. № 17 (171). С.213 – 217.

42. Кучеренко В. Р., Карпов В. А., Кузнецов Е. А. Основы государственного регулирования экономики: уч. пособ. Одесса: Астропринт, 2001. 160 с.

43. Ларікова Т. Бухгалтерський облік доходів.
URL: <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-shkola-bughaltera-rozporiaditela-byudzhetnih-sredstv-66-buxgalterskij-uchet-doxodov>

44. Ларікова Т. Доходи від обмінних та необмінних операцій: поняття та види. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-shkola-bughaltera-rozporiaditela-byudzhetnih-sredstv-66-doxody-ot-obmennux-i-neobmennux-operacij-ponyatiya-i-vidy>

45. Левицька С.О. Фінансові результати діяльності одержувачів бюджетних коштів: економічна сутність, вітчизняна та міжнародна практика обліку. *Економічний аналіз*, 2008. № 2. С. 361–369.

46. Лемішовський В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування: навч. посібник. – Львів: «Інтелект -Захід», 2007. 1104 с.

47. Ловінська Л. Г. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі за економічним змістом у контексті запровадження нового плану рахунків. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 99–115.

48. Ловінська Л. Г., Дьяченко Я. Я. Методичні підходи до моніторингу запровадження та дотримання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі. *Фінанси України*, 2016. № 6. С. 72-81. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_6_6.

49. Лондаренко О.О. Економічна природа видатків та її вплив на обліково-аналітичні аспекти бюджетних установ. *Економіка. Фінанси. Право*, 2008. № 9. С. 15-19.

50. Лучко М. Р., Рожелюк В. М., Хорунжак Н. М. Інституційний підхід до проблеми організації бухгалтерського обліку та її концептуальні основи *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2018. Том 4, № 27. С. 231-241. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i27.154199>

51. Лучко М.Р. Зорій Н. М., Хорунжак Н. М. Контроль у державному секторі економіки : навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 287 с.

52. Лучко, М. Р., Рожелюк В. М. Звітність установ державного сектору економіки : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 180 с.

53. Матвеева В., Чернова Н. Визначаємо облікову політику та організацію бухобліку на 2018 рік. *Бюджетна бухгалтерія*. 2018. № 8. URL: <https://buhgalter.com.ua/articles/buhgalterskiy-oblik/viznachayemo-oblikovuu-politiku-ta-organizatsiyu-buhobliku-na-2018-rik/>

54. Мних Є. В. Фінансовий контроль бюджетних ресурсів : монографія; заг. ред. Є. В. Мних. К. : Київський національний торгово-економічний університет, 2008. 186 с.

55. Мельник Н. Г., Зорій Н. М. Організаційні аспекти створення та реєстрації бюджетних установ. *Торгівля, комерція, підприємництво*, 2014. Вип. 16. С. 217-221. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Torg_2014_16_51

56. Мельник Н.Г., Сисюк С.В. Власний капітал бюджетних установ: особливості облікового відображення. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*, 2013. № 6 (44). С. 314-319.

57. Мельник Н.Г. Облікове забезпечення транспарентності в державному секторі: проблеми України та досвід ЄС. *Збірник наукових праць*: Подільський державний аграрно-технічний університет. Кам'янець-Подільський, 2016. випуск 24. С. 147-155

58. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності суб'єктів державного сектору: Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2017 № 1170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1170201-17>

59. Натарова О. В. Імовірність застосування методу нарахування в державному секторі. *Науковий вісник НУБІП України*, 2013. Випуск № 181. URL : <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/view/410>.

60. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 № 1541. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11>

61. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи» : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0089-11>.

62. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 18.05.2012 № 568. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12>.

63. Обиход К. О. Принципи побудови облікової політики наукових установ державного сектора. *Економіка та держава*, 2016. № 4. С. 85-89. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2016_4_20.

64. Откаленко О. М. Актуальні проблеми контролю за здійсненням обліково-аналітичних процедур при завершенні бюджетного року. *Економічні науки. Сер.: Економіка та менеджмент*, 2012. Вип. 9(2). С. 376-388. URL : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnem_2012_9\(2\)_54.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecnem_2012_9(2)_54.pdf)

65. Панкевич Л. В., Зварич М. А., Могиляк П. Я., Хомічак Б. І. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 293 с.

66. Перчук О. В. Удосконалення обліку доходів та видатків органів державного сектору, 2017 URL : <http://ephsheir.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/8989898989/2569>

67. Пігош В.А. Видатки та витрати бюджетних установ: обліковий аспект. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*, 2014. Вип. 11(41). Ч. 2. С. 278–287.

68. Писарчук О. В., Кудіна О. М., Тютлікова В. В. Проблемні аспекти формування облікової політики суб'єкта державного сектору. *Технологический*

аудит и резервы производства, 2015. № 1(5). С. 46-50. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_1\(5\)__8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tatrv_2015_1(5)__8).

69. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14.3>.

70. Положення про Головне управління статистики у Тернопільській області URL : http://www.te.ukrstat.gov.ua/about_us1.html.

71. Положення про єдиний казначейський рахунок, затверджено наказом Державного казначейства України від 26.06.2002, № 122. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0594-02>.

72. Порядок відкриття аналітичних рахунків для обліку операцій по виконанню бюджетів в системі Державної казначейської служби України, затверджено наказом Державної казначейської служби України від 27.12.2013, № 217. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0217840-13>

73. Порядок відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 22.06.2012, № 758 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6677543-17>

74. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v86775773-18>.

75. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 29 грудн. 2015 р. №1219 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16>

76. Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 24 грудн. 2010 р. №1629 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11#n17>

77. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>

78. Про затвердження порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі та Змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 28.02.17 р. № 307. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0384-17>

79. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами: Наказ Міністерства фінансів України №1407 від 24.12.2012 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0130-13>

80. Про затвердження Порядку формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів: Наказ Міністерства фінансів України №1691 від 22.12.2011 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0033-12>

81. Про затвердження Принципів діяльності органів державної статистики України: Наказ Державної служби статистики від 17.08.2018 №170

82. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами: Розпорядження КМУ від 01.08.2013 р. № 774-р URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774-2013p>.

83. Рекомендації зі співставлення субрахунків бухгалтерського обліку доходів та витрат з кодами бюджетної класифікації: Лист Міністерства фінансів України від 30.12.2016 №31-11420-06-5/37851 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/774-2013p>.

84. Сайт Державного комітету статистики України. URL : <http://www.te.ukrstat.gov.ua/>

85. Сайт Головного управління статистики у Тернопільській області. URL : <http://www.te.ukrstat.gov.ua/>

86. Свірко С. В., Фаріон А. І. Суб'єкти та об'єкти бухгалтерського обліку в державному секторі України в контексті чинного вітчизняного законодавства. *Науково-практичне видання «Незалежний аудитор»*, 2012. №2 (IV). С. 36-42

87. Свірко С. В. Бухгалтерський облік і прийняття рішень у бюджетних організаціях: навч. - метод. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. – 185 с.

88. Свірко С. В. Облікова політика бюджетних установ як дієвий інструмент оптимізації їх бухгалтерського обліку. *Фінанси, облік і аудит*, 2015. Вип. 1. С. 269-295.

89. Степанкевич К.С. Еволюція вітчизняної статистики: етапи та модифікація змісту. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2014. Випуск 35. С. 32-40

90. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року, схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 437-р. - URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80>

91. Тенюх З.І. Методичні підходи до визначення масштабів державного сектору економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2013. Вип. 13. С. 320-327.

92. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами : Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2015 № 1219 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16/conv/print1445330156593110>.

93. Ткаченко І. Т. Звітність бюджетних установ: навч. посібник. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ: КНЕУ, 2005. 548 с.

94. Ткаченко І. В. Цільове фінансування: податково-бухгалтерські аспекти. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. – Випуск 6/2011 (71). – Ч.1. – С. 223 – 226. – Режим доступу: [http://www.kdu.edu.ua/statti/2011-6-1\(71\)/223.pdf](http://www.kdu.edu.ua/statti/2011-6-1(71)/223.pdf)

95. Хорунжак Н.М. Проблеми розподілу повноважень між суб'єктами бухгалтерського обліку в бюджетній сфері / В.В. Сопко, Н.М. Хорунжак // Вісник НУВГП. Економіка. – 2014. – вип. 1 (65). – С. 259–266.

96. Хорунжак Н. М. Облік в управлінні витратами бюджетних установ : моногр. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 230 с.

97. Цятковська О. Витрати від обмінних та необмінних операцій: поняття та види. *Uteka*, 2018. URL : <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-shkola-bughaltera-rozporiaditela-byudzhetnih-sredstv-66-rasxody-ot-obmennyyh-i-neobmennyyh-operacij-ponyatiya-i-vidy/>

98. Шара Є.Ю., Андрієнко О. М., Жидеева Л. І. Бухгалтерський облік у бюджетних установах і організаціях: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 440 с.

99. Яковишина Н.А., Бородій Л.Ю., Хитрук Н.С. Касові та фактичні видатки бюджетних установ: їх суть та облік. URL : http://www.rusnauka.com/29_DWS_2011/Economics/7_95379.doc.htm

100. Luchko, Mykhaylo Accounting in Ukraine under implementation of the European legislation [Електронний ресурс] : monograph / M. Luchko, N. Khorunzhak, I. Benko [et al.]; under the guidance M. Luchko. – Ternopil: TNEU, 2017. – 232 p.

101. Khorunzhak N., Brukhanskyi R., Ivanyshyn V. Logic-statistical information models in control function of accounting. *Independent Journal of Management & Production*. 2019. 10(7). P. 846-871. DOI: <http://dx.doi.org/10.14807/ijmp.v10i7.906>.